

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΕΝ ΤΗ

ΕΚΔΟΣΕΙ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΤΟΜΟΝ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΟΣ

ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ ΚΟΥΝΤΟΥΡΑΚΗ

ΠΑΤΕΡΑ ΑΓΙΩΝ ΟΡΘΟΓΡΑΦΩΝ

1909

Περὶ τῶν μέτρων τῶν ἐκκλησιαστικῶν τροπαρίων
δὲν θὰ γίνῃ λόγος τὸ πρῶτον ἐν τῷ παρόντι βιβλίῳ·
τῶν πολλοὶ φιλόλογοι ἐπιφανεῖ πᾶν τῆς ἀλλοτῆς ἐπι-
σημονικῆς ἐξέτης εἰς τὴν ὁποίαν ὑπέβαλον τὰ
τροπαία τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὑμνογραφίας δὲν παρέ-
λυσαν νὰ ἀναλύσωσιν αὐτὰ καὶ εἰς τὰ ἐξ ὧν συνί-
σταται μέτρα. Ἐκποῶς ἐν ταῖς τῆς ἡμετέρας πραγ-
ματείας δὲν εἶνε κυρίως τὰ μέτρα τῶν ἡλίων ποιημά-
των, ἀλλὰ τὰ μέτρα, οἷα ἐκφάνονται ἐν τῇ μελωδίᾳ,
καὶ τὴν ὁποίαν εἶνε περιεβλέψαντα τὰ ποιήματα ταῦτα.
Ἦτοι ὁ συθέως αὐτῶν καὶ ἐπειδὴ ὡς ἐν τῇ παλαιᾷ
ἐλληνικῇ ποιήσει καὶ μουσικῇ, οὕτω καὶ ἐν τῇ ἐκκλη-
σιαστικῇ συθέως καὶ μέτρον σχεδὸν ταυτίσονται, πᾶς ὁ
πραγματευόμενος περὶ τοῦ συθέως ἀναγκασίως θὰ ὀφεί-
λῃ περὶ τὰ μέτρα τῶν ῥημάτων τούτων.

Μέχρι τοῦδε κατὰ τὴν μετροπλάν ἀνάστην τῶν τροπα-
ρίων δὲν ἐχρησιμοποιήθη ὁ συθέως αὐτῶν, εἰμὲν ὑπὸ
σπανίων τινῶν ἐρευνητῶν, καὶ ἐν ταῖς εἰς ὀρθὴν
κατανοήσιν τῆς μετροπλῆς ὑψὺς τῶν ὑμνωδίων προκει-
μένων μέλιστα περὶ τῆς τονιστικῆς καὶ μετρικῆς συχου-
γίας τῶν ὑμνογράφων, ἀναγκαίως εἶνε ἡ γνώσις καὶ

τοῦ συνθροῦ, ὁ ὁποῖος θεόντως ἐβεννώμενος ἴσως ἠμέραν τινὰ καταδέξῃ οὐ μόνον τὴν ἀληθὴ φύσιν ἀλλὰ καὶ τὴν προέλευσιν αὐτῶν. Πολλοὶ δὲ αὖθις διὰ σοφοί, ξένοι ἰδίως, πιθανώτατα μὴ λαμβάνοντες ὑπ' ὅψιν τὸ μέλος ἀλλὰ μόνον τὰ ψᾶ καίμενα τῶν ἐκκλησιαστικῶν τροπαίων ὑποστηρίζουσι τὴν γνώμην, ὅτι ἡ ὑμνογραφία τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας ἐμορφώθη σὺν τῷ χρόνῳ ἐκ πεζοῦ τινος λόγου ρηθισμένου, πᾶσι τοῖς ομοιοσχημίῳ καὶ ὁμοιοτελεστίῳ κώδων, τῇ ἐπινεργείᾳ καὶ ἐτέρω δυνείῳ παραγόντων. ἤτοι τῆς ἐδραϊκῆς, τῆς συριακῆς καὶ κατὰ τινας καὶ αὐτῆς τῆς περσικῆς ποιήσεως, καὶ ἐπομένως οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν συγγενείας μὲ τοὺς ἐκ τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων παραδεδομένους μετρικοὺς καὶ συνθετικοὺς τύπους ἀπὸ τοιούτων δὲ ἀρχῶν ὁρμώμενοι δὲν ἀναγνωρίζουσι καὶ τὴν χρησιμότητα τῆς παλαιᾶς ἑλληνικῆς Μετρικῆς εἰς τὸ προκείμενον ζήτημα, ἀλλ' εἰσάγουσι νέους κανόνας (δὲν παραδέχονται πόδας ὡρισμένους, ἀλλὰ βραχεῖα κῶδα ἀκανονίστως ἐπαναλαμβάνόμενα εἰς σχηματισμὸν τῶν τροπαίων) ἴσως οὐχὶ κατὰ πάντα μὲ τὰ πράγματα συμφώνους.

Βεβαίως δὲ τὴν τολμηρὴν καὶ δυσαπὸδεντον θὰ ᾔτο (ὡν καὶ ἡ κατὰ τοιαύτην διεπύθυνον ἔργονα πολλὰ ἀπρόοπτα δύνανται νὰ φέρῃ εἰς φῶς) τὸ νὰ ἰσχυρισθῇ τις ὅτι αἱ στροφαὶ τῶν ὑμνογράφων εἶνε κατ' εὐθείαν μνημάτων τῶν στροφῶν τῆς κλασικῆς ἐποικῆς ἐξ ἐναντίας ὅμως μετὰ πολλῆς πιθανότητος δύναται νὰ ὑποστηρίξῃ τις ἐπὶ τῶν παραγμάτων βεβαιώμενος ὅτι ἡ συνθετικὴ σύνθε-

¹ Παράδειγμα Κ. Κρουσάκη· ἰσορροπία τῆς βασιαντικῆς λογοτεχνίας· μετὰ φ. Π. Σατοπούλου βιβλιοθηκὴ Μαγαζιῆ) οὐδὲ ἀπὸ καὶ ἐπ.

σις τῶν τροπαίων ἔχει πολλὰν ἀναλογίαν μὲ τοὺς ὕμνους ἐκείνους Διονυσίου τοῦ πρεσβυτέρου καὶ τοῦ Μεσομήδους τῶν ὁποίων σώζονται καὶ τὰ μέλη καὶ τῶν ὁποίων ἡ γένεσις (2ος αἰὼν μ.Χ.) συμπίπτει μὲ τὰ πρῶτα μελίσματα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὑμνογραφίας. Ὁ ὕμνος λόγου χάριν εἰς τὴν Καλαίστην ἀρχίζει μὲ τοὺς ἐξῆς δύο ἱαμβικοὺς τετραμετέτρους.

— — — — —

Ἦναι μοῖναι μοι γῆνη || μολὴς δ' ἔμης παύσων

αἶψα δὲ σὺν ἀτ' ἤλασιν || ἔμης γούρας δασύτω

ἀλλ' οἱ τετραμετέροι οὗτοι εὐρίσκονται καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ ἑξαποστελαρίου Τοῖς μνηματικῶς συνελθόμεν·

Ἦναι μνηματικῶς ἀντίδομον || ἐν ὅσῃ ἱαμβίῳ

τοῖσι χυμῶν θέσασθαι || μνηματικῶς πῶς διδάσκει.

Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές ὅτι τὸ ἑξαποστελαρίον εἶνε κατὰ πολλὴν μεταγενέστερον τοῦ ὕμνου καὶ ἐπομένως δὲν εἶνε δυνατόν (καὶ δι' ἄλλους ἀκόμη λόγους) νὰ ἀποδοθῇ ἡ σύμπτωσις αὐτῇ εἰς ἀτ' εὐθείας μῆμιν, εἶνε ὅμως ἐξ ἴσου ἀληθές ὅτι ὁ ἱαμβικὸς τετραμετέρος εἶνε τὸ κατ' ἐξοχὴν δηλωδὲς μέτρον οὐ μόνον τῶν μεσαιωνικῶν Ἑλλήνων ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν παλαιῶν, ἡ δὲ ὑπαρξίς τῶν στίχων τούτων ἐν τοῖς προκείμενοις ποιήμασι, συνδυαζόμενῃ μάλιστα μὲ τὴν ἀπλότητα τῆς συνθέσεως αὐτῶν, τὴν παντελῆ ἑλλειψίν τινος ἐν τῇ μέλει, ἀμφότερον καὶ τὴν καταφανῆ ἐπικρότησιν τοῦ τόνου παραδείκτως μὲ τὴν προσοδίαν ἐν τῷ εἰς τὴν Καλαίστην ὕμνον, πῶς νὰ θεωρηθῇ ὡς ἰσχυρὸν τεκμήριον τῆς ἐν ἡμετέροις πηγῶν συνέταξις τῶν μετρικῶν

στοιχείων τῶν ἀποτελούντων τὰ ποιήματα ταῦτα. Ἀλλὰ καὶ ἔτερον ἀναλογίαν ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν ὡς διῆλα δὴ ἐν τῷ ὕμνῳ τούτῳ ἰαμβικά, δακτυλικά καὶ τροχαϊκὰ κῶδα εἶνε μετ' ἀλλήλων συμπλεγμένα ὡς συστατικὰ αὐτοῦ, οὕτω καὶ ἐν πολλοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὕμνοις (καὶ ἐν ταῖς ἀρχαῖαις στροφαῖς δὲ) τὰ αὐτὰ κῶδα καὶ ἔτερα ποικιλωτέρα εὐρίσκονται συντεθειμένα κατὰ συνδυαστικούς διαφοροτόπους (τὸ τροπάριον παραρτήματος)

Ἀλλ' ἀνεξαφύττου τῆς μερικῆς ταύτης περιπτώσεως ἐκτὸς πάσης ἀμφιθυτησεως εἶνε ὅτι τὰ συστατικὰ τοῦ λήχυστον στοιχείου τῶν τροπαρίων, ἤτοι τὰ κῶδα, προέρχονται κατ' εὐθείαν ἐκ τῆς ἐλδηνικῆς ποιήσεως καὶ ὅτι μόνον ἡ κατασκευὴ τῶν ἐκκλησιαστικῶν στροφῶν ἔχει ἰδιόλογον φυσιογνωμίαν· τὰ παντὸς σχήματος καὶ μεγέθους διῆλα δὴ ἰαμβικά, τροχαϊκὰ, δακτυλικά καὶ λογασιδικὰ κῶδα (καὶ ἐξάμετρον ἀκόμη εὔρουεν ἐν τροπαρίῳ) εἶνε τὸσον πολυπληθὴ καὶ τοσοῦτον ἀριθμῶς καταβαίνονται κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἰδίως ὥστε μετὰ πολλῆς πιθανότητος δύναται πρὶν νὰ διατυπώσῃ τὴν ἐξῆς ἴστω καὶ οἰκίον ἵσως πρόωρον ἀρχήν, ἤτοι πάντα τὰ κῶδα τῶν δοκίμων ἐκκλησιαστικῶν τροπαρίων (τῶν ἐμμέτρων) δύνανται νὰ ἀναχθῶσιν εἰς τοὺς μετρικοὺς τύπους τῆς παιδαίως ἐλδηνικῆς στιχουργίας· ἡ σύνθεσις ὅμως τῶν κῶδων τούτων εἰς σχηματισμὸν στροφῶν εἶνε ἰδιόλογος πῶς εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ποίησιν ποῦ μὲν κλίνουσα εἰς τὸ λιτόν καὶ προχέως σύμμετρον (καθίσματα καὶ ἐξαποσταλικά), ποῦ δὲ εἰς τὸ συνυπόγειον καὶ ἀποδεκτέον (τροπάρια τῆς ὁκταήχου, ἰδιόμελα), ποῦ δὲ ἀκολοουθεῖσα τὴν μέσην ὁδὸν τῶν δύο τούτων ἄκρων (κανόνες) Ἰδοὺ καὶ πρόχειρά τινα παραδείγματα

εἰς πίστωση τῶν λεγομένων μας χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ παρόντος βιβλίου

— — — — —
— — — — —
— — — — —
— — — — —
— — — — —

Κεχλιδάουτε ἡμεῖς ὦν || καὶ περιλάβετε αὐτήν
καὶ δοτε δόξαν ἐν αὐτῇ || τῷ ἀναστάτῳ ἐκ νεκρῶν
ὅτι αὐτὸς ἴστων || **Λ** ὁ θεὸς ἡμῶν
ὁ ἐκ τῆς πάσης τοῦ ἐχθροῦ || τὸν κόσμον ἡττωσάμενος.

Τοῦ τροπαρίου τούτου τὰ πλείστα τῶν κῶδων εἶνε ἰαμβικά τετραποδία ἀκατάληκτοι πλὴν τῆς προτελευταίας περιόδου συνισταμένης ἐκ δύο τριποδίων τοιαύτη δὲ διαδοχὴ ἰαμβικῶν τετραποδίων εἶνε καὶ παρὰ τοῖς παιδαίως συνηθεύσιν

Ταῦτα μετροῦντο ἡμεῖς
τοῖσι τῶν εἰσηγησάμεν
λογισμὸν ἐνθεῖς τῇ τέχνῃ
καὶ ἀέψαν ὡς ἤδη ποιεῖν
ἄπαντα καὶ διεδίδετο κατὰ. (Ἀριστοφ. Βερε. 971—990).

Ἔ τ ε ρ ο ν

— — — — —
— — — — —
— — — — —
— — — — —
— — — — —

Ὁ ἀγγελὸς ἔβρα || τῇ κεχαριστομένῃ,
ἀγγὴ παρθεῖν χαῖτε || καὶ πάντων ἔγω χαῖτε
ὁ σὸς τὸς ἀνίστη || τῷ ἡμέτερος ἐκ τῶν σ'.

Ἐποθέτομεν ὅτι διὰ τῶν παραδειγμάτων τούτων ἐφθάσαμεν νὰ δώσωμεν ἰδέαν τινὰ εἰς τὸν ἀναγνώστην περὶ τοῦ ὅτι οἱ ἰσχυρισμοὶ ἡμῶν δὲν εἶνε ὅλως ἀστήρικτοι ὡς πρὸς τὰ μέτρα μετατοπιζόμενοι δὲ ᾗδῃ εἰς ἕτερον πεδῖον, ἥτοι εἰς τὸν κυρίως ρυθμὸν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἰσχυμάτων ἀνευρίσκομεν οὐχ ἥττον ἀπὸ τὰ τεκμήρια περὶ τῆς ἀληθοῦς καταγωγῆς αὐτῶν. Ἐν τῇ ρυθμοποιᾷ διὰ δὴ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἰσχυμάτων ἀπαντῶμεν λίαν καταφάνησιν ἀπὸ τῆς ἐξελίξεως, ἐξ ὧν ὀφείμεθα νὰ σχηματίσωμεν σαφῆ ἀντίληψιν περὶ τοῦ πῶς ἀπὸ τῶν προσφωδιακῶν ρυθμικῶν ποδῶν (μετὰ μακρῶν θέσεων — —, — —, — —) τῶν ἐν χορῷ παρὰ τοῖς παλαιῷ, ἐκλυπούσης σὺν τῷ χρόνῳ τῆς μακρότητος τῶν συλλυγῶν ἐκ τῆς ὥσης γλώσσης καὶ ἐπικρατήσαντος τοῦ τόνου ἐν τῇ στιχουργίᾳ παρήχθησαν οἱ τονιστικοὶ ρυθμικοὶ πόδες (μετὰ βραχυῶν θέσεων — —, — —, — —) καὶ ἐγενικεύθησαν οἱ μόνον ἐν τοῖς μεταγενετέροις ἐκκλησιαστικοῖς ᾄσμασι, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ τῇ δημόδιᾳ ἐλληνικῇ ρυθμοποιᾷ. Ἐπειδὴ ὅμως πραγματευόμεθα τὸ ζήτημα τοῦτο ἐν σχετικῇ ἐκτίσει ἐν § 2 τοῦ παρόντος βιβλίου, περιτορίζομεθα νὰ σημειώσωμεν ἐν-αὐτῇ ὅτι τὰ ἐξαποστειλάγια καὶ τὰ καθίσματα τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας ἀποτελοῦσι τὸ μεταίχμιον αὐτῶς εἴτε ἐν τῇ παλαιᾷ καὶ τῇ νεωτέρᾳ ἐλληνικῇ ρυθμοποιᾳ, ἔχουσι δὲ καταπανηλικὴν ἀναλογίαν μὲ τὰ στιχοιδικὰ ποιοῦντα τῆς μεταδρατικῆς ἐκείνης ἐποχῆς τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης, ἐν αἷς ἐνῶ ἀφ' ἐνὸς φηδάσσονται μέχρι τινὸς οἱ κανόνες τῆς προσφωδίας, δὲν παραβλέπεται ἐν τούτοις καὶ ὁ ὁμοιομορφος καὶ κανονικὸς τονισμὸς τῶν στιχῶν (ἴδε ἑ γινον εἰς τὴν Καλλιόπην). Ἡ

Ἡ ποιότης. Ἡ ἁρμονία.

τουαὺτη δὲ ἀντίληψις καὶ ἐργονεία τῶν πραγμάτων παρέχει εἰς ἡμᾶς καὶ ἕτερον ἀποδείξιν τοῦ ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ καὶ ποίησις ἔχει ἀπὸ σημεῖα ἐπαφῆς, μὲ τὴν δημόδιον μουσικὴν καὶ ποίησιν τῶν χρόνων ἐκείνων, ἀφοῦ ἅπαντα τὰ γλωσσικὰ καὶ ρυθμικὰ φαινόμενα, τὰ ὅποια ὑπεῖχαν ἀποτελέσμα τῆς βαθείας καὶ κατὰ μικρὸν ἀλλοιώσεως τῆς προφορᾶς τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους καὶ τὰ ὅποια (ἐννοεῖται) τὸ πρῶτον ἀνεφάνισαν, προήχθησαν καὶ ἐτελείωθησαν ἐν τῷ στόματι τοῦ λαοῦ, ἀνευρίσκονται καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ᾄσμασι.

Ἀλλὰ μῆπως ἡ μελωδία καθ' ἑαυτὴν δὲν παρέχει τεκμήρια τῆς προελεύσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν ᾄσμάτων; κατὰ τὴν ἀντίληψιν ἡμῶν καὶ μόνον ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ ποίησις ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς γενέσεως αὐτῆς

Ἡ καὶ ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ τῆς προελεύσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμετέρας κατὰ τὴν ταπεινὴν ἡμῶν ἀντίληψιν δὲν φαίνεται καὶ τοῦτον ἀνεξηγήτην, ὡς νομίζει ὁ κ. Κ. Ἰδουμιάδης, τὸ πῶς ἐν τῇ ἐλληνικῇ Πρωτοβόρῃ ὁ Ναζιανζηνὸς εἰς τὸ νὰ ποιήσῃ πρῶτος αὐτὸς μεταδὲ τῶν λόγιων ποιητῶν, καὶ ὅσο καθαρῶς τονιστικὰ ποιήματα, ἐνῶ πᾶσαι αἱ λοιπαὶ ποιήσεις τοῦ εἶναι προσφωδιακαὶ πιθανότατα ἐν τοῖς δύο τούτοις ἔργοις τοῦ ὁ κερὸς ἀνὴρ ἀποδείξει τῶν πεδῶν τῆς προσφωδίας ἐποίησε κατὰ τὰ δημόδιον πρῶτα τῆς ἐποχῆς τοῦ, τὰ ὅποια ἐξ ἁπαντος ἦσαν τονιστικά, ἀφοῦ οἱ μὲν μῦθοι τοῦ Βαδρίου πρὸ πάντων αἰώνων ποιηθέντες ἔφερον λίαν ἐνδοξον τὴν ἐπηρεασίαν τοῦ τόνου, ὁ δὲ εἰς τὴν Καλλιόπην ἕως κατὰ δύο αἰῶνας ἀρχαιότερος ὢν τῶν ποιημάτων Πρωτοβόρῃ τοῦ Ναζιανζηνοῦ δύναται νὰ θεωρηθῇ ἀνεξαρτήτως τῆς προσφωδίας αὐτοῦ τέχνης καὶ τετελειωμένους πᾶσαν τίτλῳ τονιστικοῦ ποιήματος. Ὡς δὲ δὲν βέβαιον τὴν ἀντίληψιν νὰ προστεθῇ εἰς τὴν ἀρχαίαν καὶ ἀραβικὴν ποίησιν, ὅπως ἀνέπτωμεν τὴν γλῶσσαν τῆς τονιστικῆς ποιήσεως τῶν ἡμετέρων.

εἶνε ἀπορήτως συνημμένα μετὰ τὸ ἥγμα, σκοπὸς δὲ αὐτῆς δὲν ἦτο ἡ ἀπλὴ ἀνάγκη, ἀλλ' ἡ ἐπ' ἐκκλησίας ψαλμοδία καὶ ἐκτὸς τούτου ὅτι ἐν τῷ πνεύματι τῶν μεσαιωνικῶν Ἑλλήνων οἱ ὑμνογράφοι ἥσαν ἐξηγούμενοι μᾶλλον ὥς μελοποιοὶ (μελωδοὶ) ἢ ὥς ποιηταί, ἀρκεῖ νὰ ὑποδείξῃ ὅτι οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ποιηταὶ ὀργήθησαν οὐχὶ ἐκ πεζοῦ λόγου, ἀλλὰ τούναντίον ἐκ προὔπαρχόντων μουσουργημάτων εἰς σίνθεσιν τῶν ὑμνοδίων αὐτῶν. Τοιαῦτα δὲ μουσουργήματα δὲν ἦσαν ἀλλὰ ἡ τὰ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἀνὰ τὸ στόμα τοῦ λαοῦ φερόμενα δημόδια ἥγματα, τὰ ἐν τοῖς θεατροῖς ψαλλόμενα θυγαίκε, τὰ ὅποια πάλιν ἥσαν λείψανα διεστυσμένα ἀρχαίων ἑλληνικῶν μελωδιῶν (τοῦ Εὐρυπίδου ἰδίως καὶ τῶν νεωτέρων διθυραμβοποιῶν) καὶ οἱ ἐκ παραδόσεως παρὰ τοῖς ἔθνικοις σφύζοντο πανάρχαιο νόμοι τῆς θρησκευτικῆς ποιήσεως. Τοιαύτας τουλάχιστον ἀναφέρει τὰς ἀφορμὰς τῶν ἀμύθοσιαν ἡμάτων τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ ὡς πρὸς τὰ μέτρα καὶ ὡς πρὸς τὸ μέλος ὁ κ. P. A. Goussier ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτοῦ τῆς παλαιᾶς ἑλληνικῆς Μουσικῆς (σελ. 625 P. II.), οὐδ' ὑπόκειται νομίζομεν, λόγος ἀποχρῶν νὰ ζητήσωμεν (πολλοὺ γε καὶ δεῖ) ἀλλὰς προκειμένου περὶ τῶν ἡμετέρων τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τοσοῦτον μᾶλλον καθ' ὅσον ὑπόχονοι καὶ μαρτυροῦναι τινὲς αἱ ὁποῖα δεόντως περιουδεύομενα καὶ συναρμοζογούμενα θὰ ἠδύνατο ἴσως νὰ ἀποτελέσθωσι πλήρη καὶ ὁριστικὴν ἀποδείξιν τῆς προκειμένης θέσεως. Δὲν εἰμπορούμεν λόγου χάριν νὰ ἐξηγήσωμεν ἄλλως τὴν καταφθόαν πολλῶν πατέρων ὡς καὶ αὐτῆς τῆς ἐπισημῆς Ἐκκλησίας¹ κατὰ τὴν τότε συ-

¹ Ἡ ἐν Ἀνατολίᾳ τοπικὴ ἀνάγκη (370 μ. Χ.) ἀποδοκίμου τὴν χρῆσιν τοῦ ἡμνοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

πληγυμένης ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς πολλαῖς μάστιχα ἐπὶ τῷ αὐτῷ λόγῳ ὅτι εἶνε μὴ μόνον θυγατρικῶν ἡμάτων τῶν μᾶλλον εἰς τὸ θέατρον ἢ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ ἀρμοζόντων ἡ ὑποθέτοντες ὅτι πράγματι οἱ εἰσάγοντες τὸ πρῶτον ἥγματα εἰς τὰς χριστιανικὰς τελετὰς ἐδανείζοντο τὰ προπάλαια τῶν μελωδιῶν τῶν ἀπὸ τῆς μουσικῆς τῶν ἔθνικων, τοσοῦτ' ἥ μᾶλλον ὅσο, καθ' ἑτέρας τινὰς εἰδήσεις, ἡ ἀνὰπτύξις καὶ ἡ ἐπέκτασις (ἀνὰ καὶ ἡ ἀπ' ἀρχῆς εἰσαγωγή αὐτῆς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν) τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς ἐπὶ τὸ ποιητικώτερον καὶ τολμώμεν νὰ εἴπωμεν, καὶ ἐπὶ τὸ θυγατρικώτερον ὀφείλεται εἰς τὰς κλίσεις καὶ τὰς ἀπαιτήσεις κατὰ τὸ πλείστον τοῦ λαοῦ εἰσίσποντος αὐτῷ, κατὰ τὴν ἀαμπρὰν ἐκφράσιν τοῦ κ. K. Κρουμβάχη, σπουδαῖον ἀντιστάθμισμα μετὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν ἐκ τῆς θυγατρικῆς μουσικῆς ἀποδυνάσεων (μετὰ τὴν ἀποδοχὴν ὁὖλα δὴ τοῦ χριστιανικοῦ θρησκευματος). Ἀνάλογος εἰς τὴν μαρτυρίαν ταύτην εἶνε καὶ ἑτέρα τις καθ' ἣν τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἥγμα ἐπαυτίσθη καὶ ἀνεπτύχθη τὸ πρῶτον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἐν τῇ πόλει ὁὖλα δὴ ἐκείνῃ ἧς οἱ κάτοικοι ἥσαν, κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου ἀναφερόμενα (3ος μ. Χ. αἰὼν), μέχρι τῶν κατοικημάτων στροφμάτων ἥσαν ἐνθουσιώδεις ἐρασταὶ τῆς κληρονομίας καὶ πάσης μουσικῆς ἀποδυνάσεως. Πλὴν τούτων ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ μέχρι πρὸς τετρακοσίων εἰσὼν ἥσαν ἐν χρήσει κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν καὶ μυσικὰ τινα σχήματα, διὰ τῶν ὁποίων πλὴν τοῦ γυνθοῦ ἐσημαίνετο καὶ τὸ ἥθος τῆς μελωδίας· ἀκριβῶς λοιπὸν τὴν προσέλευσιν τῶν μυσικῶν τούτων σχημάτων ὑποδεικνύει χωρίον τι Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου¹, ἐν ᾧ ὁ ἱερός

¹ Λόγος εἰς τὸν Πλάτων. (Πατρολογία Migne Τόμ. 56 σελ. 37).

ἐκεῖνος πατήρ σφοδρῶς καυτηριάζων τοῖς ψάλλας τοῦ καιροῦ του ὡς μισημένους ἐξωτερικά μέλη καὶ σχήματα ἐν τῇ ψαλμῳδίᾳ οὕτως ἀποκαλεῖ τὰς ἐν λόγῳ κινήσεις σχήματα ὀργιστῶν καὶ μίμων ἐκ τῶν θεάτρων μεμνημένα· ἐξ οὗ διδασκόμεθα ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ οὐ μόνον κατὰ τὸ μέλος καὶ τὸν συθμὸν ἡκολούθησε (καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ συθῇ ἄλλως ἀφ' οὗ τοιοῦτον ἦτο τὸ περιάλλalon) τὴν ἐξωτερικὴν μουσικὴν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν τρόπον τῆς ἐκτελέσεως.

Τελευταῖον ἐπιχείρημα χρήσιμον εἰς πίστωσιν τῆς περὶ τῆς προελεύσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν ᾠσμάτων προδάνθεισης ἐνταῦθα γνώμης προσέτεμεν τὸ ὅτι τὰ σημερινὰ ἡμῶν δημῳδὴ ᾠσματα ἔχουσι πολλὰς ὁμοιότητας μὲ τὰ ἐκκλησιαστικά. ἐν τῷ μάλιστα σημείῳ τούτῳ ταυτίζονται ὥστε νὰ μὴ καταλείπωμεν οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἀμφιβολίαν περὶ τῆς κοινῆς αἰτῶν καταγωγῆς. Καὶ εἶνε μὲν ἀνθὲς ὅτι μελωδικὰ τινὰ σχήματα καὶ συθμικοὶ τινες πόδες (ἐπίτριστος, χορίανθρος) συνθέστατα ἐν τῇ δημῳδίᾳ ποιῶσι εἶνε ξένα ὅλως τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, ἀλλὰ τοῦτο οὐδὲν σημαίνει, διότι οἱ πρῶτοι καὶ ἀγνοοῦντο αὐτῆς θερμοθέται εἰς σύμπληξιν τῆς ἱερᾶς ταύτης τέχνης ἐξέλεξαν μόνον τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα τῆς ἐξωτερικῆς μουσικῆς τὴν ὁποῖα ἦσαν πρόσφορα εἰς τὰς χριστιανικὰς τελεάς. Εἶνε ἐπίσης ἀνθὲς ὅτι ἡ μελωδικὴ ἐν γένει κατασκευὴ πολλῶν δημῳδῶν ᾠσμάτων πολὺ ἀφίσταται τῆς τῶν τροπαρίων μὴ ἁπλοῦντων μεν ὅμως ὅτι τὰ μὲν τροπάρια ποιῶντα πρὸ 13 περίοιων αἰδῶν κατὰ τὰς καλαισθητικὰς ἀπαιτήσεις τῆς μακρινῆς ἐκείνης ἐποχῆς οὐδεμίαν ἢ ἐλαχίστην ἰδέστησαν ἀλλοιώσεις, κερκυραζόμενα δὲ καὶ ἡμιότιπως ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας περὶναιγμένα παραιοῖονται ὡς ἱερὰ

παραιοτάθηκα εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς μὲ τὴν ἀρχαίαν καὶ ἀρχαίαν (καὶ ἐν τούτοις ζωντανὴν) αὐτῶν μορφήν· τὰ δημῳδὴ ὅμως ᾠσματα ἀφελθέντα εἰς τὸ εἶμα τῆς ἐλευθέρας ἐξελίξεως καὶ πλὴν τούτου ἐκτεθειμένα εἰς πᾶσαν ἐξωτερικὴν ἐπίγειαν εὐλόγως ἀπέθανον τὸν ἀρχαῖον αὐτῶν χαρακτῆρα (καὶ τοῦτο ὅμως μέχρι τινὸς) ὅπως περιενδύσῃ χροιάν συμφωνοτέραν μὲ τὴν ἐκείνῃ ἐποχῇ τῆς γενέσεως ἢ μᾶλλον τοῦ μετασχηματισμοῦ αὐτῶν. Καὶ ἐν τούτοις τὰ λεχθέντα ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐξωτερικὴν μόνον μορφήν τῶν δημῳδῶν ᾠσμάτων· ἐὰν ὅμως ἐπιχειρήσωμεν τὰς αὐτὰς καὶ συθμικὴν ἀνάλυσιν αὐτῶν θὰ ἀνεύρωμεν τὰς αὐτὰς κλίμακας, τὰ αὐτὰ γένη, τὰς αὐτὰς ᾠμονίας (ἤχους). τοὺς αὐτοὺς προοφοδιακοὺς καὶ τονιστικοὺς πόδας θαυμάσιος ἐφηρμοσμένους καὶ ἀναπαυγμένους ἐν τῇ δημῳδίᾳ μουσικῇ ἔστω καὶ ὑπὸ μελωδικῶν ἐνδύμα διὰ φθοῶν. Προκειμένου μάλιστα περὶ τῆς συντάξεως γενικῶν θεωρητικῶν διαλαμβάνοντος τοὺς νόμους κατὰ τοὺς ὁποίους διέπεται ἡ ἐν γένει νεοελληνικὴ μουσικὴ κατὰ τὴν ἡμετέραν ἀντιλήψιν τοιοῦτον ἔργον τότε μόνον θὰ ἦτο πλήρες καὶ τέλειον, ἂν τὰ διδόμενα, ἐπὶ τῶν ὁποίων θὰ ἐστηρίζετο, εἰδάμεθα ἐξ ἀμφοτέρων τῶν κλάδων αὐτῆς ἥτοι καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ ἐκ τῆς δημῳδοῦς μουσικῆς καὶ ἐπειδὴ οἱ νόμοι οἱ τοι ἐν τοῖς πλείστοις δὲν εἶνε διάφοροι τῶν τῆς παλαιᾶς ἐλληνικῆς μουσικῆς, δὲν ἐννοῦμεν διὰ τίνα λόγον τὰς βάσεις τοιαύτης ἐργασίας δὲν πρέπει νὰ δανεῖσθωμεν ἐκ τοῦ θεωρητικοῦ συστήματος ἐκείνης τοῦ παραδεδωμένου εἰς ἡμᾶς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων μουσικογράφων. Εἶνε ἀνθὲς ὅτι ἐξεκάλυψεν εἰς ἔδαφος καθαροῦ μυστηρίου τὸ ὁποῖον, ἴσως θὰ εἴπῃ τις, κείται ἔξω τοῦ προκει-

μένον· ἐλπίζουεν ὅμως ὅτι τούναντίον ἡ παρέκκλισις αὕτη καταδεικνύει ἥϊαν ἀλήθειαν, ὅτι διὰ δὴ ἡ φιλόλογικὴ μόνον ἐρευνα τῶν τροπαρίων (ἀφίννομεν ὅτι καὶ αὕτη θαυμασίως ἐπικουρεῖ εἰς τὰ προβαλλόμενα ὑφ' ἡμῶν διότι γνωστός εἶνε, πρῶτον ὁ δημόδης χαρακτήρ τῶν ποιημάτων Ρωμαίου τοῦ μελωδοῦ, δεύτερον δὲ ὁ δεονδωμένος δογματικὸς χαρακτὴρ τῶν ἀρχαιοτάτων ἐκκλησιαστικῶν ἱερατῶν, ὅπερ εὐρίσκεται ἐν πλήρει ἀμμονίᾳ μὲ ὅσα εἶπομεν περὶ θυμελικῶν ἱερατῶν ἀνωτέρω) καὶ ἡ ἐκ ταύτης καὶ μόνος εἰς γενικά συμπεράσματα ἐπαγωγὴ δὲν εἶνε πάντοτε ἀσφαλὴς· ἀνάγκη νὰ λαμβάνεται ὑπ' ὧν καὶ τὸ μέλος καὶ μάλιστα πρῶτον τὸ μέλος καὶ ἔπειτα τὸ ποίημα, ἂν θέλωμεν νὰ εἰσέλθωμεν οὐ μὲν ἀντιλήψεις οὐ μόνον τῶν μεσαιωνικῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ὑπογράφων. Λέον ὅμως νὰ ὁμολογῶμεν ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ εἶνε τόσον ἀνερέντως ἀκόμη καὶ τόσον ἀγνωστός, ὥστε δὲν εἶνε δυνατόν νὰ χρησιμοποιηθῇ εἰς λύσιν τῶν συνάφων αὐτῇ μουσικοφιλολογικῶν ζητημάτων. Ἐλπίσωμεν δὲ ὅτι τὸ μέγα ἐνδιαφέρον, τὸ ὅποιον οὐχὶ ἀπὸ πολλῶν εἰδῶν οἱ σοφοὶ διεκκύνουσιν εἰς τὰς βυζαντινὰς μελέτας, θὰ στραφῇ καὶ εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν, οἱ δὲ καστοὶ τοιαύτης τιμῆς ἐρευνῆς θὰ εἶνε ἱκανοὶ νὰ ἐκτρέψωσι πολλὰς ἐσφαλμένους γνώμας περὶ τῶν τροπαρίων εἰς διευθυνοῖν ἱγιστέρων.

Β'.

Ἐπιτομὴν ἀνωτέρω ὅτι ὁ συθμὸς δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ εἰς ἀποκατάστασιν τῆς ὀρθῆς μετρικῆς διαμέσεως τῶν τροπαρίων ἡ ἰδέα ὅμως αὕτη τότε θὰ ἦτο

ἀπολύτως ὀρθή, ἂν ὁ συθμὸς ἦτο ἀναμφισβητήτως ἐξανακρίνων ὥστε νὰ χρησιμοποιηθῇ εἰς τοιοῦτον τινα σκοπόν. Ἀνστῆχος ὅμως καὶ τὰ κατ' αὐτὸν εἶνε τοσοῦτον σκεπτικὰ καὶ ἀπροοδίστοτα, τόσον δὲ ἀντιθετοὶ γνώμαι ὑπάρχουσιν ἐκπεφρασμέναι περὶ αὐτοῦ, ὥστε ἐκ πρώτης ἀπειρησίας εἶνε ἀδύνατον νὰ σχηματίσῃ τις εὐκαιρίαν τινα ἀντίληψιν περὶ τοῦ ζητήματος. Καὶ ὅτι μὲν τὰ ἔμπροσθα τροπάρια τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν εἶνε καὶ ἔργον ἡμῶν, οὐδεὶς ὑπάρχει, νομίζουεν, ὅστις θὰ ἐπιχειρήσῃ νὰ ἀμφισβητήσῃ σόβαρως· τίς ὅμως ἡ ἐσωτέρα φύσις τοῦ συθμοῦ τούτου καὶ τίνας οἱ νόμοι οἱ διέποντες τὴν σύνθεσιν τῶν συθμικῶν αὐτοῦ ποδῶν, ἰδοὺ ζήτημα περὶ τοῦ ὁποῖου πλήρους ὑπάρχει διάστασις γνώμων παρὰ τοῖς ἡμετέροις μουσικοῖς.

Καὶ ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο δυνάμεθα νὰ διαγέσωμεν τοὺς παρ' ἡμῖν μουσικοὺς εἰς τέσσαρας κατηγορίας· α'. εἰς τοὺς καθαρῶς ἐμπειρικοὺς, οἱ ὅποιοι περιοριζόμενοι εἰς τὸ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ὑάλλειν συθμῶν μὲ ὅσα παρέλαβον παρὰ τῶν διδασκάλων τῶν οὐδόλας φροντίζουσι περὶ οἰασδήποτε μουσικῆς θεωρίας· δ'. εἰς τοὺς ὑάλλας, οἵτινες περὶ πόλλου μὲν ποιοῦνται τὴν θεωρητικὴν ἀνάπτυξιν τῶν μουσικῶν ζητημάτων, ὡς πρὸς τὸ ζήτημα ὅμως τοῦ συθμοῦ κατ' ἀρχὴν ἀνονοῦνται πᾶσαν ὑπαρξιν ποδῶς ἡ μέτρον ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς τροπαρίοις παραδεχόμενοι μόνον τὸν ἀπλοῦν λεγόμενον χρόνον (ἡ τὸ πολὺ τὸν διπλοῦν) κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν· ἡ ἀρχὴ ὅμως αὕτη εἶνε μετριώτερα ἢ ὥστε νὰ ἀξιολογῇ ἀνακεντρικῶς· γ'. εἰς τοὺς μουσικοὺς, οἵτινες παραδέχονται μὲν στοιχειώδη τινα ἔνθρον ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ μελωδίᾳ, τὸν συθμὸν ὅμως τοῦτον ἐννοοῦσιν ἰσοποδικὸν ἐν ἅπασι τοῖς μέλεσι· φροντοῦσι

δῆλα δὴ ὅτι ἐκ τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας ἀλλὰ μὲν πρέπει νὰ ἀγώνηται κατὰ δίσσημον γυθμόν, ἀλλὰ δὲ κατὰ τσίσημον· ἐπειδὴ ὅμως, ὡς ἔχουσι νῦν τὰ μέλη ταῦτα, κατὰ τὴν ιδέαν τῶν, εἶνε ὅλως ἀκανόνιστα, καὶ ἀργέθιστα, πρέπει, ἂν ποτε ἐπεχρεῖτο γύθμις αὐτῶν, ἐν ἀλλοίς μὲν μέλει νὰ ἐξοδεῖσθωσιν οἱ στοργαδικῶς (;) ἀπαντῶντες δίσσημοι (ἔστω καὶ ἀκρωτηριαζόμενοι τοῦ μελούς), παρ' ἀλλοίς δὲ οἱ στοργαδικῶς ἀπαντῶντες τσίσημοι πόδες καὶ νὰ ἀποκατασταθῇ οἷτω παντελὴς ἰσοποδία καὶ ἀπαντα τὰ μέλη. Ἐν τούτοις εἰς πάντα ταῦτα μὲ ὅλον τὸ δίκαιόν μας ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν τὰ ἐπόμενα· πρῶτον ἡ ἰσοποδία ἐν τῇ μουσικῇ δὲν εἶνε τὸ α καὶ τὸ ω παντός συστήματος γνωμοποιίας¹, ἀν καὶ ἰσχὺν δὲ ἐν τῇ σημερινῇ εὐρωπαϊκῇ μουσικῇ, δὲν ἐπεται ἐκ τούτου ὅτι παραβιάζοντο ὑπ' αὐτῆς πρέπει νὰ διατορᾶσθωσιν τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἡμῶν μέλη ἵνα διδεν καταστήσωμεν αὐτὰ εὐρυθμότερα κατὰ τοσοῦτον μᾶλλον καθ' ὅσον οἱ παντέλαιοι διδάσκαλοι κατὰ τοσοῦτον ἠλικίας καὶ τῆς συμμετοχῆς ἐν τῇ μουσικῇ, οἱ παλαιοὶ Ἑλᾶνες δῆλα δὴ, παρ' ὧν καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι παραέλαβον τὰ πρῶτα στοιχεία τῆς γυθμοποιίας καὶ οἱ Βυζάντιοι τὰ ὑποδείγματα τῶν τροπαρίων τῶν περὶ πλείστον ποιοῦνται οὐχὶ τὴν ἰσότητά, ἀλλὰ τοῦναντίον τὴν ποικίλάν τῶν ποδῶν ἐν τῷ γυθμῷ κατὰ συνδυασμοὺς ἀπείρους καὶ θαυμαστοὺς τῷ ὄντι· δευτέρον· τῶν ἱερῶν ἡμῶν μελῶν τὰ πλείστα ὑπερχάμετῃ ἡλικίαν ἔχοντα εἶνε τοσοῦτον κοινὰ καὶ πανελλήνια ὥστε ἀπαράλλακτα καὶ ταυτοῦρονθμα ὑάλλονται (ἔστω καὶ ἀνετηγνώστως) καὶ ἐν ταῖς πόλεσι καὶ ἐν τοῖς χωρίοις, καὶ ὑπὸ τῶν ἐμπεικῶν καὶ ὑπὸ τῶν κορυφῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, ἀποτελέσθω δῆλα ὡς μέρος τῆς μουσικῆς παρα-

δόσεως τοῦ ἡμετέρου ἔθνους· τίς ἐπιμένως θὰ εἶνε ὁ τοιάμιγος ἐκείνος ὁ ὁποῖος ἔργον Ἡεροδότου ἀναλαμβάνων θὰ ἐπιχειρήσῃ νὰ προσθέσῃ ἡ ἀφαιρέσῃ καὶ ἐν ἰσότητι τῶν παμπράξιων τούτων μουσογυμνάσιον τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ νὰ ἐλπίσῃ συνάμα ὅτι ἡ καινοτομία του θὰ γίνῃ ἀσπαστή; δ'. συντηρητικώτερα καὶ μᾶλλον εἰς τὰ πρόγματα σύμφωνος φαίνεται ἡ γνώμη ἐτέρας τιμῆς μεγίδοςφιλῶν, οἱ ὁποῖοι περισσότερον ἐμδαθύναντες εἰς τὴν ἑθὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν τροπαρίων, παραδέχονται ὅτι ὁ γυθμός τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀσμάτων, ἀν ἰπάρχη τοιοῦτος, δὲν εἶνε ἰσοποδικός, ἀλλ' ὅτι οἱ πόδες αὐτοῦ εἶνε ἀνισόσημοι βασιζόμενοι μάλιστα ἐπὶ ἐξωτερικῶν μόνον δεδομένων, ἥτοι ἐκλαμβάνοντες τοὺς γυθμικοὺς πόδας μόνον οἱ ἐμδαθύνοντα ἐν τῇ μελωδίᾳ, μνηστικῶς δὲ ἐξετάζοντες τὴν σχέσιν τοῦ γυθμοῦ μὲ τὰ μέτρα τῶν ποιημάτων οὐδὲ τὴν ἱστορικὴν αὐτῶν γένεσιν καὶ ἐξέλιξιν, οὐσίουν (ὁλίγον ἀνθαιετός ὁμολογούμεν) τὰ μεγέθη τῶν ποδῶν ἀπὸ διόημον μέχρις ἐξασημον καὶ πλέον. Ἐν τοῖτοις παρὰ τὸν δεδνηγμένον ἐμπειρικὸν χαρακτήρα τὸν ὅποιον ἔχει καὶ ἡ ἀρχὴ αὐτῆ· ὀφείλομεν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἴσταται κατὰ πολλὰς βαθμίδας ἀνωτέρα τῶν δύο προηγούμενων συστημάτων· δι' ἡμᾶς μάλιστα ἔχει καὶ πολλὰν ἄλλην ἀξίαν διότι χρησιμεύει ὡς ἀφειρηγία τῆς ἐργασίας τῆς ἐν τῷ παρόντι βιολιῷ διαλαμβανομένης. Ἦνε δὲ οἱ θιασῶται αὐτῆς τοσοῦτῳ μᾶλλον ἀξέπαινοι καθ' ὅσον ἀπὸ ἑτῶν οὐ μόνον θεωρητικῶς κατὰ τὸ ἐνὸν ἀνέπτυξαν αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν προᾶξιν ἐπεχρίσαντο νὰ τὴν ἐφαρμόσωσι¹. Ὡς καθ'

¹ Κρισιώτεροι θαδῶσαι τῆς ἀρχῆς ταύτης ἔπαιον πάλιν τοῦ ἡμετέρου ἀνεργάτου κ. Μ. Παπαδοπούλου καὶ οἱ ἐκ τῶν ἐκτενέων ὑατῶν κ.κ. Νυζετὶς Κυριακίδης καὶ Κ. Νηϊός. (Σ. Σ.)

ἡμᾶς οὐδὲν ἄλλο ἐπιχειροῦμεν διὰ τῆς παρούσης προγραμμάτις ἢ ἀποδεχόμενοι κατ' ἀρχὴν τὸ ἀνισοποδῆν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ρυθμιτοῦς καὶ ἀνερευνῶντες τὴν σχέσιν τῶν ρυθμικῶν ποδῶν (τῶν ὁποίων τὰ μεγέθη περιορίζομεν μόνον εἰς τρία ἥτοι δίσμιον, τρίσμιον καὶ τετράσμιον διὰ τὰ σύνοτα μέλη) πρὸς τοὺς πόδας τοῦ μέτρου καὶ ζήτησώμεν τοὺς νόμους κατὰ τοὺς ὁποίους οἱ ἀνισόδομοι οἵτοι πόδες συνάπτονται μετ' ἀλλήλων ὅπως σχηματίζωσι μέζοντας ρυθμικὰς μονάδας, ἥτοι κῶλα. περιόδους καὶ τροπία. Κατὰ τὴν ἐργασίαν ἡμῶν προσετίσμεν δὴν γὰρ αὐτὰ τὰ πρῶτα ἀποφύγοντες πᾶσαν ἐκ τῶν προτέρων καθυστηκτικῶν θεωρίαν περὶ οὐθινοῦ· κυρίως δὲ εἶπειν οὕτε ἀπὸ τοῦ μέτρου ὁρμηθῆμεν ὅπως ἀποκαταστήσωμεν τὸν ρυθμόν· οὕτε ἀπὸ τοῦ ρυθμοῦ ὅπως ἀποκαταστήσωμεν τὸ μέτρον· προετηνύσαμεν ὁδὸν καθαρῶς πρακτικὴν ἔργῳ ποιούμενοι ἀμφοτέρων τῶν δευτέρων τοῦτων κατὰ τὰς περιπτώσεις ἀπολλέοντες μόνον εἰς τὸ ἵγναι τῶν συμπερασμάτων καὶ προσπαθοῦντες καὶ μὴ ἀπομακρυνθῶμεν τῆς παραδόσεως, εἰμὶ ὅπου ἡ ἀλκοῖσις τοῦ μέλους ἦτο καταφανής· ἡ δὲ ἐκφορὰ τῆς μουσικῆς γραμμῆς ἀσυνιδέαστος πρὸς τοὺς κανόνας τῆς στιχομετρίας. Ἦν γένοι ὅμως τὸ παρὸν βινύτιον δὲν ἐπαγγέλλεται ὁριστικὴν διευθέτησιν τοῦ οὐθινοῦ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὁσμῶν, διότι οὕτε τὰ ὅσα οὕτε ἡ συντομία του ἐπιτρέπονσι τοιαύτας ἀξιότητες ἀπλῶς οἱ γράψαντες προάδδουσιν ἐν αὐτῷ ἀρχαίς τινάς εἰς ἀγνῆτην ἐπὶ τῶν πραγμάτων καὶ τῆς ἱστορίας βασιζόμενους διὰ τῶν ὁποίων εἶνε δυνατὸν τὰ ἐκκλησιαστικὰ τροπία ἐξ ὑπαρχῆς καὶ ρυθμιθῶσι καθ' ἣν ἐννοοῦν οἱ ὑμνογράφοι τὸ κατ' ἀρχὰς συνέθεσαν αὐτὰ.

οὕτως ὥστε καὶ μὴ ὑπάλλονται πλέον εἰκῇ καὶ ὥς ἐτυχε, ἀλλὰ μετὰ λόγου καὶ ἐπιστήμης, ἀπλάγεμένα δὲ κακορρυθμῶν καὶ χονδροειδῶν παραδιάσεων τῶν κανόνων τῆς στιχομετρίας.

Ἦν Κορνακίῳ Κων/λεως τη 1η Ἰουλίου 1903.

Ὁ συγγράτης

ἘΥΣΤΡΑΤΙΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ.

Α'. γράτης τοῦ ἐν Στανδουρακίῳ ἔργου πρὸς τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ συγγραφεὺς

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΙ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ





Ο ΡΥΘΜΟΣ

ΕΝ ΤΗ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

— (✕) —

Μετακὰ εἶδον τῆς Ἐκκλησιολογικῆς Μουσικῆς.

§ 1. Τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὴν μελικὴν καὶ ρυθμικὴν αὐτῶν κατασκευὴν¹ διακρίνουμεν εἰς τρεῖς κατηγορίας, τὰ σύντομα εἰσμολογικὰ (καὶ στυγγορικὰ). τὰ ἀνεπτυγμένα εἰσμολογικὰ καὶ τὰ δογὰ ἢ ἀσματικὰ μέλη.

1ον Καὶ σύντομα μὲν εἰσμολογικὰ εἶνε τὰ μέλη τῶν στιγμῶν λεγόμενων ἀναστασιμῶν, τῶν κανόνων, τῶν προσομοίων, τῶν ἀπολυτικίων κτλ. εἰς ᾧ δύνανται νὰ ὑπάρχῃσι καὶ τὰ ἐξαποστειλόμενα μετὰ τῶν καθι.σμάτων. Ἦν τοῖς μέλεσι τούτοις αἱ παύσται μὲν τῶν λεξιῶν συλλαβῶν εἶνε μονόσημοι ἢ βραχεῖαι. τινὲς δὲ δισημοὶ ἢ μακροὶ καὶ ὀλίγοι τινὲς τετρασημοί. Πάντα τὰ ἑμμετρὰ τροπάρια ψαλλόμενα κατὰ τὸ σύντομον εἰσμολογικὸν μέλος εἶνε καὶ ἑρουμεν. σκοπὸς δὲ τῆς παρουσῆς προαφύσεως εἶνε ἡ ἐξακρίθωσις τοῦ ρυθμοῦ τῶν μελῶν τούτων.

2ον Ἀνεπτυγμένα εἰσμολογικὰ εἶνε τὰ μέλη τῶν δοξολογιῶν, τῶν πολυελαίων, τῶν κατωόσιων ἢ εἰμῶν τῶν κανό-

¹ Οὗτὲ κατὰ τὴν φωνήν.

νων (ἵξ ὦν καὶ τὸ ὄνομα) καὶ ἔπειτα τινα τροπάρια. "Εχει δὲ τὸ ἀνεπτύγμενον εἰρημολογικὸν μέλος τὴν ἐξῆς ἰδιόχζουσαν κατὰ-σκέυην· ἐκείστη δὴλ' αὖ δὴ συλλαβὴ τῷ ποιήματι ἐκτείνεται ἐπὶ δύο μουσικούς φθόγγους βραχεῖς, οὕτως ὥστε ἀποτελεῖ πόδι δισημῶν (υ υ) διπλοῦν χρόνον ὀνομαζόμενον ὑπὸ τῶν ἡμετέρων μουσικῶν κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν· ὑπερχύουσιν ὅμως καὶ τινες ἐξαιρέσεις· καθ' ἃς ἡ μία τις συλλαβὴ ἐκτείνεται ἐπὶ τέσσαρας φθόγγους ἢ δύο λεξικά· ἀποτελοῦσι τὸν δισημῶν πόδιον. "Βν τέλει τῆς παρούσης προγραμματικῆς ποσεί-νομεν σύστημα τὸ διὰ τῶν ὁποῦν καὶ εἰς τὰ μέλη ταῦτα εἶνε δύνατον νὰ εἰσχωθῇ ἑλλογός τις συλλυγὸς σύμφορος μὲ τὰ μετὰ τῶν τροπαρίων.

Ῥον τὸν πότον μελικὸν εἶδος εἶνε τὸ ἄργον ἢ ἡσυχιατικὸν καθ' ὃ ψάλλονται τὰ ἄργα δοξαστικά. τὰ ἰδιόχζα τῆς Μηνιά-λης Τεσσαράκονστης κτλ. Ποικίλια τούτου εἶνε τὰ λεγόμενα παρὰδικὰ μέλη· εἰς τὰ ὅποια περιλαμβάνονται τὰ χερσούδικα. κοινονικά καὶ ἀλλὰ τινα λίαν μελικῶς ἀνεπτύγμενα μεθόδια. "Εν γένει δὲ κύριον χαρακτηριστικὸν ἔχουσι τὰ ἄργα μέλη τὸ ὅτι ἡ μελοδία ὁλοτελῶς διεσπάζεται τῶν λεξέων τοῦ τροπαρίου· ἐκείστη δὴλ' αὖ συλλαβὴ αὐτοῦ ἐκτείνεται ἐπὶ τέσσαρας. ἢ ὁκτώ, ἢ δέκα ἢ τεῖρας ἐπὶ τοσούτους φθόγγων ὅσους ἂν θελήσῃ ὁ μελοποιός·

· Οὐ μόνον γυναικῶς οἱ ἡμέτεροι μουσικοί, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ μέγχι πρὸ τινος καιροῦ ἐνομιζόμεν τὰ ἀντατικά μέλη τραγικῆς προσηύσεως. Φαίνεται ὅμως ὅτι τὸ προῖμα δὲν ἔχει οὕτω· καὶ τὰ μέλη δὴλ' αὖτα ἔλαβον μὲν μετὰ τὴν ἀναπτύξιν παρὰ τοῖς μεσσηνικοῖς "Ελλήσιν, ἀλλὰ τὰ πρωταπείρηται αὐτῶν ποιεῖται νὰ ἀναζητηθῶσι παρὰ τοῖς ἀργαίοις. Εἶναι δὴλ' γνωστὸν ὅτι πλὴν τῶν συνήθων οἱ παλαιοὶ "Ελλήσιν εἶχον καὶ τοὺς ἐξῆς γυναικῶς πόντας χαρακτηριστικῶς ἐν τοῖς νόμοις ἡσυχιαστικῶν καὶ τῶν μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἰδιόχζα· τῆς ὁμοκατευθυντικῆς αὐτῶν μουσικῆς, ἣτοι· ἰον τὸν μετὰ τὴν ἀναπτύξιν (—) | —) ἐκ τῶν τετρασημῶν μακρῶν

Κονόπτες καὶ διαδογαὶ τῆς παλαιᾶς ἐλάντικης καὶ τῆς βυζαντινικῆς συλλοποιᾶς.

§ 2. Οἱ πόδες τοὺς ὁποῦς μετεχειρίσθησαν οἱ μεσσην-κοὶ ἡμῶν ὑπογράφου εἰς σύνθεσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν τρο-παρίων εἶνε τρεῖς· ὁ τρίσημος τροχάιος (— υ), ὁ τρίσημος ἱαμβικός (υ —) καὶ ὁ τετράσημος δάκτυλος (— υ υ). Καὶ οἱ μὲν παλαιοὶ "Ελλήσιν, ἑπειδὴ ἡ συλλοποιία αὐτῶν ἐδά-

σχεύμενον· Ῥον τὸν ὀρθιον (— | — | —) ἐκ τριῶν τετρασημῶν μακρῶν συσχεύμενον ἢ ἐκ τετρασημῶν ἄρσεως καὶ ὀκτασημῶν θέσεως· Ῥον τὸν τροχάιον σημερινῶν (— — | —) ἐκ τριῶν ἑπτά, τετρα-σημῶν μακρῶν συσχεύμενον ἢ ἐξ ὀκτασημῶν θέσεως καὶ τετρασημῶν ἀρ-σεως. "Αναμφισβήτητον αὐτήσιν ἀποδείξει μετὰ τὸν νομίζομεν ὅτι ση-σμέν ἐν τοῖς ἄργοις μέλει Φῶς ἱαγὸν καὶ "Οτε οἱ ἐνδοῖσι μαθῶσι· ἐν οἷς πλὴν ἀσκητικῶν ἐκπράξεων πᾶσι αἱ συλλαβαὶ ἐκτείνονται ἐπὶ τέσσαρας φθόγγους μουσικῶς ἥτοι ἀποτελοῦσι τέλειον δάκτυλον προκί-λευσματικόν. "Ορθιον καὶ σημερινῶν τροχάιον μὲ τὰ χαρακτηριστικά αὐτῶν σχήματα δὲν ἀνταρτίζομεν εὐκρινῶς ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς μέλεσι· παρατηρούμεν ὅμως, ὅτι ἐν τοῖς "Ισὺ ὁ νομῆσις ἐργεταί, τὸ ποσοτὶθὲν, τὸ "Αγίος ὁ Θεὸς τοῦ Βήματος, τὸ "Οσοι εἰς Χριστὸν του Βήματος (ὧς Πατρι. ἀντα τὸν ἰσον, ἴσον) συλλοποιεῖται εἶνε καὶ ὀκτά-σημοι συλλαβῆς ἐκτετασμέναι μετὰ τῶν τετρασημῶν. Δὲν ὀνομάσθη δὲ τὴν αὐστην ταύτην συμμετρίαν νὰ ἀποδιδώμεν εἰς ἀπὸ τὴν συμπτωτικῇ ἢ τελεωποιητικῇ τοῦ μελοποιῶ, ἀλλὰ μᾶλλον ὑποθέτομεν ὅτι τὰ μουσικά κῶλα τῶν μελοδιστῶν τούτων ὁ μεσσηνικὸς μελοποιὸς ἠρώθη εἰς ἀπλῶς μιμηθεῖς, εἰς καὶ ἀπ' εὐθείας μετενεκτῶν ἐκ τῶν νόμων τῆς θρησκευ-τικῆς μουσικῆς τῶν ἰωνικῶν, ὅπου ὑπῆρχον αἱ τετράσημοι καὶ αἱ ὀκτά-σημοι μακρά, μὲ ταύτην ὅμως τὴν διαφοράν ὅτι μεταχειρίζονται αὐτὰς ἐπὶ τῷ ἐλευθεροτέρῳ. Καὶ ἥδη πῶς ἡ συλλοποιία ἀπὸ τῶν μετενεκτῶ-νων καὶ διὰ τοῦ συλλυγῶν κεχλάνωμένων ἔργων μέλων μετέπεισεν εἰς τὰ ὁλοτελῶς ἀποδιδόμενα καὶ ἄσπιστα, ἐν οἷς ἐκείστη συλλαβὴ τοῦ ποσῆμα-τος ὅταν· ἐπὶ ἀπερίοριστον ἀριθμὸν φθόγγων· ἀπλοῦστατον· ἥδη πᾶσι

ορίζετο ἐπὶ τῆς προσωποποιήσεως τῶν συλλαβῶν. δὲν ἐγνωρίζον βλάβα σχήματα τῶν ποδῶν τοῦτον ἢ τὰ ἡδὴ ἔκνευθέντα μὲ μακράς τὰς θέσεις. Παρὰ τοῖς μεσαιωνικοῖς ὅμως ῥαλλήτοις ἡδὴ ἀπὸ τῶν ἀνέξανδριαιῶν χρόνων ἐκλήπυσης τῆς μακρότητος τῶν συλλαβῶν καὶ ἐπιμαρτύσαντος τοῦ τόνου ἐν τῇ ποιήσει καὶ

τοῖς ἀνέξανδριαιῶς ῥαλλήτοις ἀναφέρονται ἄλλατα ἀποδείκνυνται παντὸς ρυθμοῦ, ἀνίσταται δὲ καὶ ἐν τῇ νεοελληνικῇ ὁρμῷδε μουσικῇ ἀπαντῶσι τοιαῦτα (ναυοσύματα, θρηνοί, ἀπολαίετα ἔρωταυμένων) ἵδὲ Δολλόγηγ νεοελληνικῶν ἄματων μουσικῶν Doudoulay. ὅγμα 1 καὶ 2), ἐν οἷς τὰς αὐτὰς ἀναλογίας εὐρίσκουμεν, ἥτοι ἐλθεῖν παντὸς ρυθμοῦ ἀπ' ἐνὸς καὶ ἀπερίοριστον ἀναπτύξιν τοῦ μέλους ἀπ' ἑτέρου. Ἄλλ' ὅτι τὰ ἀποδείκνυνται ἄρα μὲν συνυπῆρχον μὲ τὰ ἑυμετά καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἐκκλησιαστικῇ μουσικῇ, ἀποδείκνυνται ἐκ τοῦ τροπαίου ἰδού ὅ νημέριος ἐργεταί, τοῦ ὁποῖου ἢ ἐντεργα καὶ ἵνα παύλῃ, ρυθμικῇ καὶ μάλιστα συνθέσει εἶναι τῷ ὄντι διδακτικώτατα. Τὸ μέλος ὁλνότη ἵδεσθαι κατ' ἰσχρὰ μὲ τετρασήμερος καὶ τινος ὁπασήμου κατῶν εἰς τὴν φράσιν ἀναγρῶν κρήσους μὲ συνελέγ ὁπασήμου, μέλῳ οὗ εἰς τὸ ἄγος ἄγος μεταπίπτει εἰς ὁλως ἀνέξῃς-ητον τοῦ ποιήματος μὲν ὄν καὶ τελευτῶν εἰς τὸ ἄγος εἰ ὁ ὅλως ἡμῶν ἐπανεργεταί εἰς τὸν τετρασήμερον ρυθμὸν μὲ τὸν ὁποῖον ἥρῃσε τὰς ρυθμικὰς δὲ τούτας μεταπτώσεις συνοδεύουσι καὶ ἀνὰλογοι μεταβολαὶ κλίμακος καὶ ἦρου, τὸ δὲ ἐκ τοῦ συνόλου τῶν μεταβολῶν τούτων προκύπτει ἦθος τῆς μελωδίας θαυμαστὸς προσαρμόζεται εἰς τὸ ὅλον νόημα καὶ τὴν ποιητικὴν εἰκονομῶν τοῦ τροπαίου. Περιγόμενα δὲ ἡδὴ ἔσσε ἀρλῖτῃ ἡμῶν μ. α. ὡς τὸ Δύναμις τὸ συνεδισμένον, τὸ Ἄγος Ἄγος τῆς ἀετοσύγας τοῦ Μ. Βασιλείου καὶ ἀνεργάσκειν τὴν ἐξῆς σφίσιν ρυθμοῦ καὶ μέλους· ἐκαστὴ ὁλ. σολὰδὴ ἐκτείνεται ἢ ἐπὶ οὖο, ἢ ἐπὶ τέσσαρας, ἢ ἐπὶ ὀκτώ (παντως ἐπὶ δέκα), ἢ ἐπὶ δώδεκα, ἢ ἐπὶ δεκά ἑ, ἢ ἐπὶ εἴκοσι κ.τ.λ. μυσταῖος φθόγγου, ὁπρ ἀρὸ ἡλως ἀποδείκνυνται, ὅτι ἢ τοιαύτη κατὰσῶς οὗδεν ἄλλο εἶναι ἢ ἐπέκτασις καὶ ἀντιστῆς τῆς πρωτοτόνου τετρασήμερου μακρῆς, τὴν ὁποῖαν εἶδμεν εἰς τὸ ἀρλῖαιστον ἀρὸν μέλος ὁλως ἵνασιν (ὅς ἢ ἡος αἰών μ. α.). Προσώτης τῆς ἐξελίξεως εἰς μῆλον τὸ μέλος ἀναπτύσσεται ὁλως ἀνεξάρτητως τοῦ ποιήματος, ἀνα-

τῇ ρυθμοποιίᾳ πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἀνεφάνησαν νέα σχήματα τῶν ποδῶν τούτων ἰδὲ ἔοντα εἰς τὴν τονιστικὴν ρυθμοποιίαν καὶ ἔχοντα τὰς θέσεις βραχείας, ἥτοι ὁ δίσημος τροχάσιος (υ υ), ὁ δίσημος ἔχμδος (υ υ), ὁ τρισημος δίστασιος (υ υ υ) καὶ ἔσπον σχῆμα δαστάσιου τετρασήμερου. ὁ ἑμφίβραχος (υ υ υ), περασχηματισμός τοῦ καθιστοῦ (υ υ υ) ὁ

ἴσονται δὲ τὸ Τῆ ὑπερμάγῳ καὶ ἔσσε ἀνὰλογα τροπία παρτηροῦμεν ὅτι τὸ μέλος οὐδὰμῶς εἶναι πλὴν δεδωμενῶν ὑπὸ τῶν συλλαβῶν τοῦ ποιήματος, ἀλλὰ βγαίνει ὁ ἀνεξάρτητως, σολῖστον ὅλως ἄλμῃ ρυθμικῇ τινι διαίρεσιν εἰς τετρασήμερος πόδας κατὰ τὸ μῆλον ἢ ἦτον εὐκρινῇ ἀρλῖτως πρὸς τὰς λέξεις καὶ τὰ μέτρα τοῦ τροπαίου. Κατωτέρη τέλος βαθυῖα ἐξελίξεως ἀποτελῶσι τὰ ἄματῖα μέλη, ἐν οἷς οὐ μόνον τὸ μέλος βγαίνει ἀρλῖνῶτως ἀνέξῃς-ητον τοῦ τροπαίου, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἢ εἰς τετρασήμερος πόδας διαίρεσις αὐτοῦ εἶναι παρτηρῶμένη τοῦ μέλου τοῦ ἀρχομένου εἰς τὸν πᾶμπελον ἀπὸ δὲ λεγόμενον ἦρον ἢ ψάλλοντος τὸ ὅγμα αὐτοῦ ὁλως ἡρδῶς. Ἰδὲ τὴν τῶν τούτων ὑπάρχοντα τὰ ἀπὸ δαστάσιον εἶδων καὶ ἐν-σῶθεν πεποιημένα κοινωμικά, γερουδῖα καὶ. τὰ ὁποῖα ἔνεκα τῶν συνήκων τῆς γενέσεως αὐτῶν δὲν εἶμεν ἀνταρρέστα ἀπὸ τῆς παραλλήλως μὲ αὐτὰ ἀναρλῶσης τέγης τῶν μαρμύων.

Ἡ ὁλγῶστος αὐτῇ θεωρία, ἡ ὁποῖα ἴσως τὸ πρῶτον ἐκτελεσται ἐν τῇ παρούσῃ παρακρίσῃ, εἶναι ἢ καὶς διὰ τῆς ὁποῖας διασχηγίζεται ἑναργῶστα ἢ ρυθμοποιία τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἄματων καὶ ἀποκλῶπτῶν ἢ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν πλῶτων ἐλλληνικῶν μελωδῶν ἀρλῖς· διὰ τοῦτο δὲν κρίνουμεν ἀνωρελῆς ἐν ὑποσημειῶσει νὰ προσθεσώμεν καὶ τὰ εἰς διασχηγῖα κατὰ τὴν πλῶταν ὁλ. προπορῶν τῆς εἰλ. γλῶσσας ἐκίστη μακρὰ σολὰδὴ ἐπρωέρετο ἴσολῶς μὲ οὖο βραχείας ἢ λέξιν λόγου ἄρην κῆπος ἡκούστο ὡς τριδύλλδος κῆπος, εἰσαγόμενῃ δὲ ἐν τῇ ρυθμοποιίᾳ ἐσχηγῖα τῶν τροπαίων τρισημον (υ υ) ἢ λέξιν ποδῶ ἐπρωέρετο ποδῶ, ἡτοι ἐσχηγῖα τῶν ἐν τῇ ρυθμοποιίᾳ ἡμῶν τρισημον (υ υ) ἢ δὲ λέξιν τέλος παλῶμεν ἡκούστο ὡς τετρασολὰδδος παταζόμεν, ἐσχηγῖα τῆς ὁλ. ἐν τῇ ρυθμοποιίᾳ δαστάσιον τετρασήμερον (υ υ υ). Ἐνεκα λοιπὸν τοῦ λόγου τούτου οἱ ἐν λόγῳ πόδες ἦσαν παρὰ τοῖς ἀρλῖσις πάντοτε προσοδασκῖ, ὡς οὐαται νὰ περσθῇ ὁ ἀναγνώστης ἐπερλῖς-ητος τὸν ἐν τῇ πα-

22

$$\frac{1}{\sqrt{2}} \begin{pmatrix} 1 & 1 \\ 1 & -1 \end{pmatrix}$$

Ka: eu ho yn gov tyn xyn go vo ni av gov

§ 6. $\text{I}\nu\gamma\omega\tau\alpha\text{I}\alpha\beta\kappa\kappa\omega\lambda\alpha$ εἶναι τὸ ἐξ ἧς.

§ 7. Αφαιρούμενης της ἄρσεως τοῦ τελευταίου ποσοῦς τῶν ἱμῶν καὶ τῶν ποσοῦτων τῶν καλῶν καὶ τῶν κακῶν, ὅταν

α.	01π.	κκτ.	—	—	αὐρεῖνη (Ἀνέστη, ἤτοι ὁ ἄνθρωπος)
β.	τρίπ.	κκτ.	—	—	ἐπισημῶν (xv=0θ.)
γ.	τετράπ.	κκτ.	—	—	ῥ(ὁ) αὐρεῖνος ββόν
δ.	πεντάπ.	κκτ.	—	—	— (σπᾶνιν)
ε.	ἑξάπ.	κκτ.	—	—	—

§ 8. Ὁ ἱαμβὸς ἔχει τὰ αὐτὰ καὶ ὁ τροχαῖος σχήματα ἐν τῇ μελωδίᾳ, ἀλλ' ἀντιστρόφως. ἦτοι·

(
1
(
1
(
1
(
1

32 36 40 44 48 52 56 60 64 68 72 76 80 84 88 92 96 100 104 108 112 116 120 124 128 132 136 140 144 148 152 156 160 164 168 172 176 180 184 188 192 196 200 204 208 212 216 220 224 228 232 236 240 244 248 252 256 260 264 268 272 276 280 284 288 292 296 300 304 308 312 316 320 324 328 332 336 340 344 348 352 356 360 364 368 372 376 380 384 388 392 396 400 404 408 412 416 420 424 428 432 436 440 444 448 452 456 460 464 468 472 476 480 484 488 492 496 500 504 508 512 516 520 524 528 532 536 540 544 548 552 556 560 564 568 572 576 580 584 588 592 596 600 604 608 612 616 620 624 628 632 636 640 644 648 652 656 660 664 668 672 676 680 684 688 692 696 700 704 708 712 716 720 724 728 732 736 740 744 748 752 756 760 764 768 772 776 780 784 788 792 796 800 804 808 812 816 820 824 828 832 836 840 844 848 852 856 860 864 868 872 876 880 884 888 892 896 900 904 908 912 916 920 924 928 932 936 940 944 948 952 956 960 964 968 972 976 980 984 988 992 996 1000

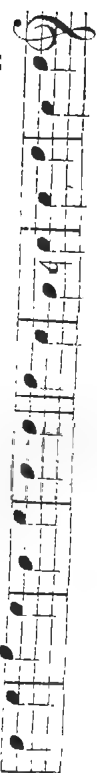
(
I
(
I
(
I
(
I

The first system of musical notation for 'The Bird Song' consists of a single staff with a treble clef. It contains four measures of music, each marked with a '3' above the staff, indicating a triplet. The notes are: G4 (quarter), A4 (quarter), B4 (quarter); A4 (quarter), B4 (quarter), C5 (quarter); B4 (quarter), A4 (quarter), G4 (quarter); and F#4 (quarter), E4 (quarter), D4 (half).

(
I
(
I
(
I
(
I
(
I

(
I
(
I
(
I
(
I

[illegible]



Κυζήω σε σε λη ο: λη ων και π: ρι λη σε σε ου την

§ 9. Τα άνωτέρω παρατέθεντα κώδικα έχωρίσμεν κατ' έαμ-
βους μόνον και μόνον όπως υποδείξωμεν τὰ σχήματα του ποδός
τουτου εν τῇ συθμοποιά· εν τῇ πράξει όμως χάριν εύκολίας και
επιλόγητος οὐδεν έμποδίζει ήμεις ελάμβανοντας την άρσιν του
πρώτου έαμβου ως παραναάκουσιν να θεωρώσμεν τους έπομένους
ποδάς ως προχαίους και να χωρίσμεν αυτους ως τοιούτους π. χ.

$$\frac{1}{\sqrt{\pi}} \int_{-\infty}^{\infty} \frac{e^{-x^2}}{\sqrt{x^2 + y^2}} dx = \frac{1}{y} K_0(y^2)$$

Ἰσοῦτο πρόπως ὁμοιομερώπως θὰ χωρίζωμεν εἰς τὸ ἐξῆς καὶ τὰ
πορχαῖα καὶ τὰ ἱαμβικά κῶλα. τὰ ὁποῖα οὐτως ἐν τῇ πρᾶξει
συγχέονται ἀναγνωρίζωμεν μόνον ἐκ τῆς ἀνακρούσεως καὶ τῆς
μὲν ἀπὸ ἀρεσῆς (ἀνακρούσεως) ἀρχόμενα κῶλα εἶναι τὰ ἱαμβικά,
τὰ δὲ ἀπὸ θέσεως (ἀνευ ἀνακρούσεως) τὰ πορχαῖα.

Ανεκτάκη κώδ.α.—Ανεκτάκη κατὰ νῆγ.—Συήματα
τοῦ δακτύλου ἐν τῇ γυμναστίᾳ.

10. Δακτυλίδι κώλα δακταλίου εἶνε τὸ ἐξ ἡς
 α. διποδία — — — — —
 β. τριποδία — — — — —
 γ. τετραποδία — — — — —

ἡ τοῦ ἡγήμενα σίβε ἐπισκεπτόμενον πολλῆς ἀνάγκης ἀναλυσέως, ἀλλὰ πρὸς-
αὐτοῖς ἐπεὶ ταῦτα καὶ μὲν, καὶ ὅσον οὐκ ὑπερχέκοντες ἐν ἐπιστολῇ.
Μετρίως, ἀλλ' ἀπάναν πορναεῖν.

§ 11. Τα ἀκατάληκτα ὅμως διατυλικά κῶλα δὲν εἶνε εὐχρη-
στα ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ὑμφηδίᾳ· ἀντι τούτων συνηθίστατα
εἶνε τὰ κατὰληκτικά, δηλ. ἐκείνα ἐν οἷς λείπουνσι οἱ δύο βρα-
χεῖς χρονοὶ τῆς ἔκθεως τοῦ τελευταίου διατύλου· σχήματα δὲ
αὐτῶν εἶναι τὰ ἐξῆς (∇ σημαίνει λείψμα μικροῦ διστήμου,
ἥτοι: δύο βραχείων).

α'. δ: πρὸδ.	— — — — —	✕	ἐξῆρτ ἰασι (Κένων Εἰσοδίων)
β'. τρ: πρὸδ.	— — — — — —	✕	φοῦρην ¹ παθῆνε ἄννη ('Ως ἐμψύχῳ)
γ'. τετ: παπ.	— — — — —	✕	χόρησε νῆρ καὶ ἀνδρῶν Διόν ²

§ 12. Συζητάται τοῦ ὁακτύλου ἐν τῇ μελωδίᾳ εἶναι τὰ ἐξῆς:
1ον) Ὁ τετρασήμερος καθαρὸς διάκτυλος (— ~ ~ ~) ὁ ὁποῖος ἦτα:
ἐν χροῇ καὶ παρὰ τοῦ ἀρχαίου, ὥς:

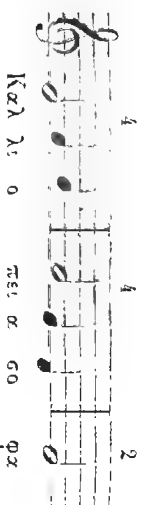
— — — — —

4 4 2

6 6

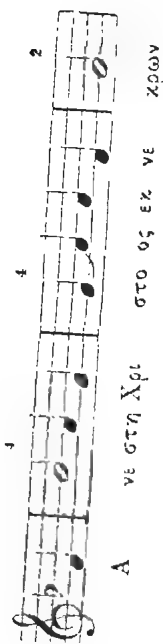
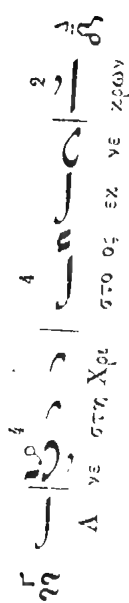
χ χ (Υμνος εἰς Καλλίστην).

Καλ. λ. ο πειχτο φα

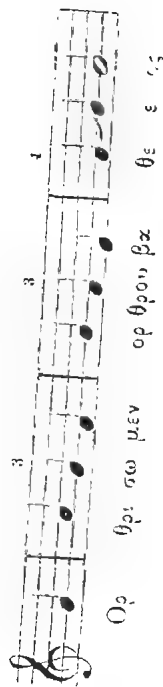
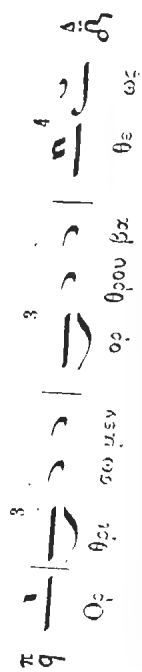


1 Ἡ ὑπαρχὴ ἀνακρουσέως ἐν τοῖς ἀκτυλικοῖς χιόλοις οὐδαμῶς μεταλλάξει τὰ πρὸ αὐτῶν εἰρημένα.

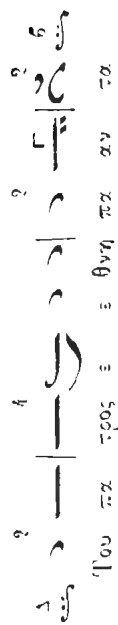
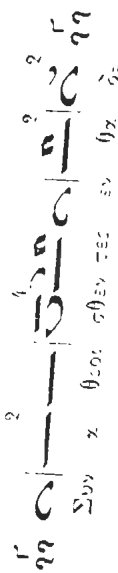
Ἡ ἀποδείξιμαστα πάντων τῶν κώλων ἡδυνάμεθα νὰ παραβῶμεν πλεῖστα ὅσα ὁστολογία ὄντας ἐν ἐπιπέδοντι τὰ ὅσα τοῦ παρόντος βιβλίου.



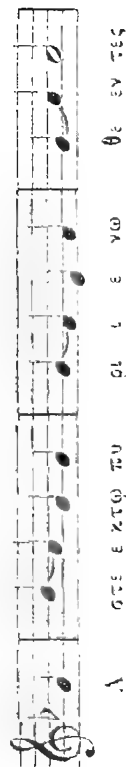
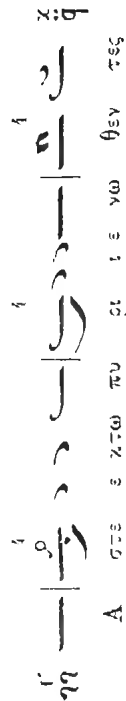
2ον) Τρίσσημος τυνιστικὸς (— — —), ὡς·



3ον) Τετράσημος μὲν. παρ᾽εσχηματισμένος ὅμως εἰς ἀμφιβόρυ-
χον (— — —) καὶ συνημμένος πένντοτε μὲθ' ἐτεροειδῶν πυδῶν
(προχαίων, ἰάμβων), ὡς·



4ον) Τετράσημος σπονδεῖος (— — —), μόνον ὡς κατὰλξις
δαστυλιῶν κωλῶν συγγεόμενος μὲ τὴν ἰαμβεικὴν κατὰλξις, ὡς·



κῶλυ λογαυοιδικὰ

2 13 () νομαζόνται, ὡς γνωστόν, κῶλυ λογαυοιδικὰ τὰ συγ-
κεείμενα, ἢ πυδῶν ἐτεροειδῶν. ἦτοι ἐκ τριχαιῶν καὶ δασυλῶν
(τὰ δὲ δύνει ἀνακαρυσίως), ὡς·

— — — — —

ἡ ἐξ ἱζυθίων καὶ ἀναπρίστων (τὰ μετ' ἀνακρούσεως), ὡς·

Ἦναι δὲ τὰ λογαριδικὰ κώλα·

α'. διποδικὰ — — — — — (σπάνιον)

β'. τριποδικὰ — — — — — ἡ — — — — —
Ἦν παγκόσμιον δόξαν ἢ βλαδίην μνηστῆ

δ'. τετραποδικὰ — — — — —

Σύσων Κρίγει τὸν λαὸν σον

ἦ — — — — —

Ἦν νόμιον ἀνὰ καὶ γράμματα πτῆ.

Ἦπρσιος διακρίνεται ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν διακτύλων οἱ ὅποιοι
ὑπάρχουσιν ἐν αὐτοῖς·

α'. εἰς μονοδακτυλικὰ — — — — —

καὶ πληροθῆσται πνεύματος

β'. εἰς διδακτυλικὰ — — — — —

τῶν κατὰ τὸν οἶνον

γ'. εἰς τοιδακτυλικὰ — — — — —

Ἄγλας κροτήτω τὸ ἔθνος, μετ' ἐνθουσιασμοῦ

§ 14. Ἦ ἀλογαριδικὰ κώλα κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀποτε-
λόντων αὐτὰ ποδῶν. κατὰ τὴν ἀνάκρουσιν, κατὰ τὰς κατὰ ἡ-
ξεις, κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν αὐτοῖς διακτύλων κατὰ εἶναι τοσοῦ-
τον πολυποικιλία, ὥστε τὰ διάφορα αὐτῶν σχήματα τὰ παρὰ γό-
μενα ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν ὁσῶν τοῦτων μόνον ἐν ἰδιαιτέρω
πονήματι Μετρητῆς εἶναι δυνατόν νὰ περιληφθῶσι. Περὶ αὐτῶν

λατῶν τὰ μετὰ σχήματα τῶν λογαριδικῶν κώλων περι-
γόμεθα νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα τὰ κυριώτερα ρυθμικά αὐτῶν
σχήματα, ἐν οἷς ἀπαντῶσι πάντα τὰ εἶδη τῶν ποδῶν περὶ τῶν
ὁποίων διεξήλθουμεν ἀνωτέρω.

Α'. Κώλα μονοδακτυλικά.

α'. μετὰ δάκτυλον καθάρων (— — —)

π — — — — —
q Σω σον Κυ ρι ε τον λ γ ο ον σου δῆ

2 1 2 2 2 2 2 2
Σω σον Κυ ρι ε τον λα ο ον σου

β'. μετὰ δάκτυλον τρισημῶν (— — —)

6 2 3 2 2 2 2 2
Ως γεν ναι ον εν μαρ τυ σιν π

2 3 2 2 2 2 2 2
Ως γεν ναι ον εν μαρ τυ σιν

1. Σημειώσαντες ὅτι τὰ μετὰ ἱζυθίων κατὰ ἡξεις λογαριδικὰ κώλα κα-
θάρων καὶ αὐτὰ τὰ κατὰ ἡξεις ἱζυθίων ἐν τῷ ρυθμῷ ἔχουσιν πάντοτε
ἓνα πᾶσα περισσότροπον ἢ ἐν τῷ μέτρῳ ἢ μετρική διπλῶς λόγῳ γὰρ
γενεταὶ ρυθμικά, τριπλῶς, ἢ μετρητῆς διπλῶς ρυθμική τετραπλῶς κατὰ.

γ'. με ἀμφοτέρους (— —)

— — — — —

ἦν — — — — —

Καθ' εἰ καὶ στήτην πρὸς ῥεῖ εἰ



Καθ' εἰ καὶ στήτην πρὸς ῥεῖ εἰ

Β'. διδακτυλικά.

α'. με ἀμφοτέρους τοὺς δακτύλους καθ' ἑαυτούς.

— — — — —

ἦν — — — — —

Καὶ ὁ αὐτοῦ πλὰ αὐτῆς καὶ



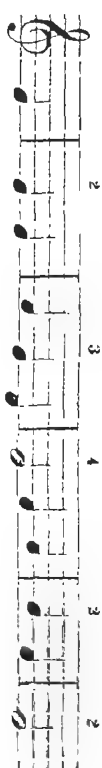
Καὶ ὁ αὐτοῦ πλὰ αὐτῆς καὶ

β'. με δακτύλους. τὸν μὲν ἐπίστυμον. τὸν δὲ καθεαυτὸν.

— — — — —

ἦν — — — — —

ἦν — — — — —



ἦν τοῦ Δω τῆς τῆς ἡ μερὸν εἰ ῥεῖ σιν

γ'. με ἀμφοτέρους τοὺς δακτύλους ἐπίστυμον.

— — — — —

ἦν — — — — —

Θεοὶ οὐρ γι καὶ κατὰ ῥεῖ ὁ αὐτοῦ πλὰ αὐτῆς με



Θεοὶ οὐρ γι καὶ κατὰ ῥεῖ ὁ αὐτοῦ πλὰ αὐτῆς με

Γ'. τριδακτυλικά λογαριώικα κώμα (στάνια), ὡς:

— — — — —

ἦν — — — — —

Χεῖρας καὶ τοῦ τοῦ αὐτοῦ εἰς ὅλην μετὰ εὐ ῥεῖ σιν



Χεῖρας καὶ τοῦ τοῦ αὐτοῦ εἰς ὅλην μετὰ εὐ ῥεῖ σιν

“Βεβα κατανυκτικὰ ὀχνηύουσα.

Ἡσώπεικα κατὰ λήξεις

§ 15 Πλὴν τῶν καταληξέων τὰς ὁποίας εἶδόμεν ἀνωτέρω ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ καὶ τῇ θηηωδῇ μουσικῇ ἀπαντᾷ καὶ ἕτερον καταληκτικὸν σχῆμα, τὸ \sim , ἥτοι τρίσημος καταληκτικὸς τις πύξις μετὰ βραχέιας θέσεως καὶ μακροῦς ἀρσεως. Ἡ καταληξίς αὕτη πάντοτε ἀπαιτεῖται πρὸ ἐκσυτῆς τοῖσημον πῶδα εἴτε προϋπαῖον, εἴτε ἀάκτυλον· αἱ ἐξαρχαίαι εἶναι σπάνια.

(
I
(
I
(
I
I
=
(
I
(
I
(
I
I

$$\begin{array}{ccccccc} & & 2 & & 3 & & 3+1 \\ & & \downarrow & & \downarrow & & \downarrow \\ \Delta & 1 & \downarrow & \downarrow & \downarrow & \downarrow & \downarrow \\ & & 2 & & 3 & & 3 \\ & & \downarrow & & \downarrow & & \downarrow \\ & & 3 & & 3 & & \Delta \\ \text{II} & \pi^0 & \lambda_{1/2} & \eta & \eta & \pi & \pi^0 \end{array}$$

II π ο λ ι ς η η α γ ι α α τ ω ν π ρ ο φ η τ ω ν α λ ω ν η δ ο ξ α

Τὸ ἄθροισμα 3+1 σημαίνει ὅτι ἡ πρώτη καταληκτικὴ πὸς τοῦ πρώτου κώλου μὲ τὴν ἀρετὴν τοῦ δευτέρου ἀποτελεῖται καὶ τὴν ἐκείνου πὸς αὐτὸν ἀρετῶν.

[illegible]

$\frac{1}{2}$ $\frac{1}{3}$ $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{5}$ $\frac{1}{6}$ $\frac{1}{7}$ $\frac{1}{8}$ $\frac{1}{9}$ $\frac{1}{10}$ $\frac{1}{11}$ $\frac{1}{12}$ $\frac{1}{13}$ $\frac{1}{14}$ $\frac{1}{15}$ $\frac{1}{16}$ $\frac{1}{17}$ $\frac{1}{18}$ $\frac{1}{19}$ $\frac{1}{20}$ $\frac{1}{21}$ $\frac{1}{22}$ $\frac{1}{23}$ $\frac{1}{24}$ $\frac{1}{25}$ $\frac{1}{26}$ $\frac{1}{27}$ $\frac{1}{28}$ $\frac{1}{29}$ $\frac{1}{30}$ $\frac{1}{31}$ $\frac{1}{32}$ $\frac{1}{33}$ $\frac{1}{34}$ $\frac{1}{35}$ $\frac{1}{36}$ $\frac{1}{37}$ $\frac{1}{38}$ $\frac{1}{39}$ $\frac{1}{40}$ $\frac{1}{41}$ $\frac{1}{42}$ $\frac{1}{43}$ $\frac{1}{44}$ $\frac{1}{45}$ $\frac{1}{46}$ $\frac{1}{47}$ $\frac{1}{48}$ $\frac{1}{49}$ $\frac{1}{50}$ $\frac{1}{51}$ $\frac{1}{52}$ $\frac{1}{53}$ $\frac{1}{54}$ $\frac{1}{55}$ $\frac{1}{56}$ $\frac{1}{57}$ $\frac{1}{58}$ $\frac{1}{59}$ $\frac{1}{60}$ $\frac{1}{61}$ $\frac{1}{62}$ $\frac{1}{63}$ $\frac{1}{64}$ $\frac{1}{65}$ $\frac{1}{66}$ $\frac{1}{67}$ $\frac{1}{68}$ $\frac{1}{69}$ $\frac{1}{70}$ $\frac{1}{71}$ $\frac{1}{72}$ $\frac{1}{73}$ $\frac{1}{74}$ $\frac{1}{75}$ $\frac{1}{76}$ $\frac{1}{77}$ $\frac{1}{78}$ $\frac{1}{79}$ $\frac{1}{80}$ $\frac{1}{81}$ $\frac{1}{82}$ $\frac{1}{83}$ $\frac{1}{84}$ $\frac{1}{85}$ $\frac{1}{86}$ $\frac{1}{87}$ $\frac{1}{88}$ $\frac{1}{89}$ $\frac{1}{90}$ $\frac{1}{91}$ $\frac{1}{92}$ $\frac{1}{93}$ $\frac{1}{94}$ $\frac{1}{95}$ $\frac{1}{96}$ $\frac{1}{97}$ $\frac{1}{98}$ $\frac{1}{99}$ $\frac{1}{100}$

[illegible]

(δ_ηδ_ε)

$$\frac{\int_0^x f(t) dt}{\int_0^x g(t) dt}$$
[illegible][illegible]

* Ὁ ἐπὶ τῆς πόλεως εἰσέρπων — οὐ — οὐδέποτε ἐστρέφει
τὸν πρὸς τοὺς πόλιν καὶ ἀποκρίνεται· οὐδὲ γὰρ ποτε ἐν τῇ
πόλει αὐτοῦ πορεύεται.

A'. Μερικὴ διακρίσις.

α'. — — — — — (π. μινύοντο λος)

β'. — — — — — || — — — — — || — — — — — ||

γ'. — — — — — (π. πειλάτων λος)

Β. Ρυθμικὴ διαίρεσις
 "ΗΧΟΣ Β'. Δ

[illegible]

1 Αἱ ἄνθρωποι ἀποθνήσκουσιν· ὁ δὲ Θεὸς ζῶν καὶ ὁ βασιλεὺς τῶν αἰώνων.

ο μωας σου στελ' λ' ο μ'ε νος φο ο βω χαίρων α
 νε χαλ' ου τ' α' ο' ο' α' τ' η' συγ' η' α' τ' α' β' α' σ' ει' σου
 φι λ' αν' θ' ω π' ε

Ο τέ ε εκ του ζ' ου σου σε νε χ' ον

ο Α ρι' η' α' θ' ει' α' α' κ' α' θ' ει' ει' λ' ε τ' η' ν

των α πα αν των ζ' ω η' ν σ' υρ' ν η' και σ' ιν' ο' ο' νι

σε Χοι σ' τ' ε ε ν' ει' ει' λ' ει' ει' σε και τ' ω

πο θ' ω η' π' ει' η' ε τ' ο ο' α' α' ο' δι' α' και χ' ει' ει'

λει σω μια το α κ' η' πα τον σου πε ρι

π' αν υ ξ' α α' 'σθαι ο μω ως σου στελ'

λο μ'ε νος φο ο β' ω χαί ρων α νε

β' ο α σοι ο' ο' ξ' α τ' η' συγ' κα τ' α β' α σ' ει

σου φι λ' αν θ' ω π' ε

Υπόπος συμβόλιος των ανεπτυγμένων
 εισηγολογικων μελωδων

§ 19. Αξιδωμεν τ' ο' εξ' η'ς συντομον εισηγολογικόν τροπάριον
 συμβολιζομενον κατ' α' πόδας, κώλα, και περιόδους.

Α νοι ζ' ω τ' ο σ' τ' ο μ' α' σου και π' λ' η' β' ω θ' η'

σε τ' η' π' αν' υ' μ' α' τ' ος α' και λ' ε' ρ' ον = μ' αν' ζ' ο' μ' α'

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἄσμα ἰον ῥυθμοῦ τετραδύτου

Α'. Μετρικὴ διάθεσις

α' — — — — —
 β' — — — — —
 γ' — — — — —
 δ' — — — — —
 ε' — — — — —

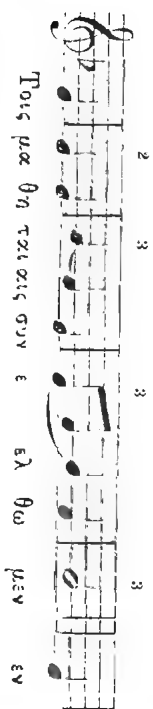
Β'. Ρυθμικὴ διάθεσις

Ἕκτος β'. Βου

Τοις μα θη ται αις συν ε ελ θω μεν εν
 α α σα θαι λε ῖον τα ε εζου σι ι αν

λα βειν των α ω και κα α τω μα θωμεν
 πω ως οι οα α σχει βα πρι ζειν ει εις το ο ο
 νο μα του πα τρος ε εθνη πα αν τα α και του υι ου ου
 ου και α γι ι ου πνευμα τος και αι συν ει
 ως της συν υν τε λει ει αις²

¹ Ἐνταῦθα παραθέτομεν τὴν ὁρθογραφίαν χάριν τοῦ ρυθμοῦ.
² Ὡς πρὸς τὸν τονισμὸν ποιοῦμεθα τὴν ἐξῆς παρατήρησιν ἐκληπτέαν
 ὡς ἀναφερόμεν ἐπὶ πάντα τὰ μουσικὰ χωρία ἐν αἷς ὅμοιον ρυθμικὸν
 φαινόμενον παρατηρεῖται· τοὺς πόδας δηλ. πρίσσει Χρι—λέγοντα—, μα-
 θώμεν—καλ. δὲν ἐλπίσαςμεν ὡς δικτύου συζώνως με τὸν τονισμὸν,
 ἀλλ' ἐξελόμενοι αὐτοὺς ὡς τροχίους μετ' ἀναρπύσεως πρὶ σσει Χρι—
 ζέ | γοντα—καλ. τοῦτο δὲ διότι αἱ δευτέραι συλλαβαὶ τῶν κώλων τούτων
 σσει, γον καλ. εἶνε θέσεις, ὡγὶ δὲ αἱ πρῶται κατὰ τὸ γυναικὸν μετροῦνται

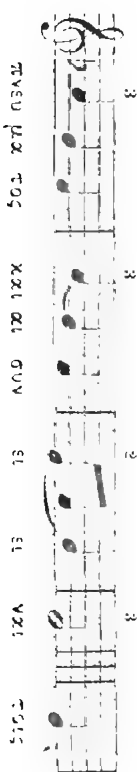
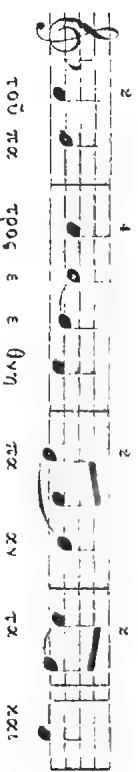
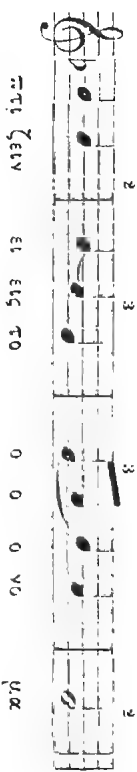
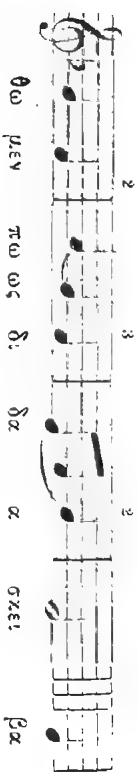
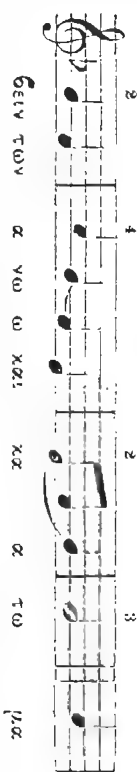
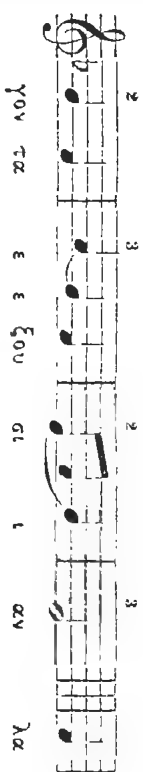


σχημα αυτων — — — — —. Τοις αυτοις παρατωται (η τας οντας
μασωμεν) παρατηρουνται και εν υεστω κωλου, ως

και ον και εν τω θυμωδαι σιτορογιν, ως
και πάλιν ερω ηχιος ανελαιωτως ολως εν σοι

Τι να τα παω τα υατα μου || σην ταλω μαθημενα
και πω τον τω ευαγγελιστη || διακρυλλον τα και μενα
Τελουατον παρατηρομεν οτι ο τετατος σιτορογιν τα τετατος περσι-
ον ειναι σατωκοι — — — — —

και αγιου πνευματος και συνειναι
ποδα. γινεται μοι κενος ισος θεωσιν
ποταλωσηδον' αυτα... Αποδοιτα.



ὕστατος ὦ ὦς υ πε ε ε σχε το ε

ὡς της συ υν τε λει ει ας

Ἄσμα 2ον Ἐξαποστειλόνιον

Α'. Μετρικὴ διαίρεσις

Β'. Ρυθμικὴ διαίρεσις

ῥ. ΜΕΛΟΣ Β'. Δ

ὕστατος ο συ λαξ πα της της Οι οι κους ε νης

ὕστατος η ω πα ο της της εχληστη ι ας

ὕστατος βχ σι λων το ο κχα ται χι ω μχ

ὕστατος πα στα ων το στα η οι γμα

ὕστατος αγ γε λων η δο ο ζα

κα των παι μο ων το πα συ μχ

ὕστατος πο ος ο φυ λαξ πα της της

Οι οι κους με ε νης ὕστατος ος η ω

ω πα ο της της εχ λα η σι ι ας

Σταυ ρος βα ρι λε ων το ο κατ αι ω μα

Σταυ ρος πι στω ων το στη η ρι γμα

Σταυ ρος αγ γε λω ων η θς ο ο ξα

και των θαι μο νω ων το παυ αυ μα

Ἄσμα βον ἑξαποστυλάγιον

[μεθυστη διαίτην ἰδε ἐν προλογισμένοις]

Ἦχος γ'. ρη

α'. 4/4

A

πρ στρ λαι εκ πε ρα α τω

συν α θροι σθεν τε εν θη ρε ρη

α'. 4/4

Πεθ στ μα νη τω χω ρι ι ω

α θροι σθεν τε ες εν θα α δε

Α

πρ στρ λαι εκ πε ρα α τω

συν α θροι σθεν τε εν θη ρε ρη

κη δευ σα τε μου συ το σω ω μα
 και συ υι ε και αι θε ε ε μου
 πα πα λα θε μου συ το πνευ μα

Ἄσμα Ἰον Κάθισμα
 Α'. Μετρικὴ διαίρεσις

α. και β. - - - - -
 γ. και ε - - - - -
 (κατακαλις) - - - - -

Β'. Ύμνηκὴ διαίρεσις

* Ηχος α'. γ

ον τα φων σου Σω τη ηρ
 νε ηροι τη α στα τη η

ε γε νον το ο κη ρυ υτ τον το ος
 γυ και ζι τη ην α να α στα σεν α

και μο να θε ω η μων

τον τα φων σου Σω τη ηρ στα τι
 νε ηροι τη α στα τη η

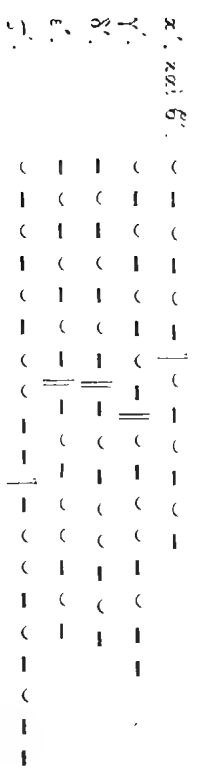
ω ω ται τη ρουντες ε γε νον το ο κη
 φθεν εν τος α γ γε λου

ου υτ τον το ος γυ και ζι τη ην α



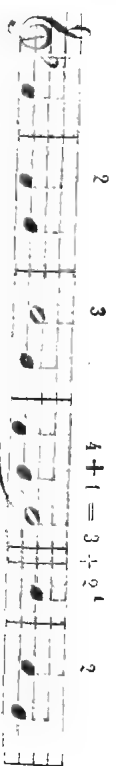
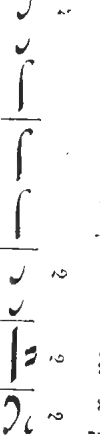
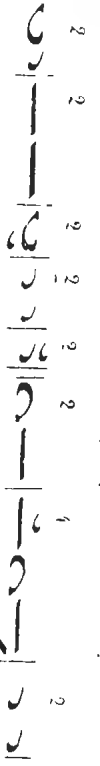
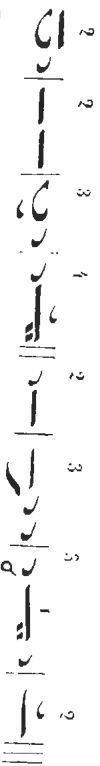
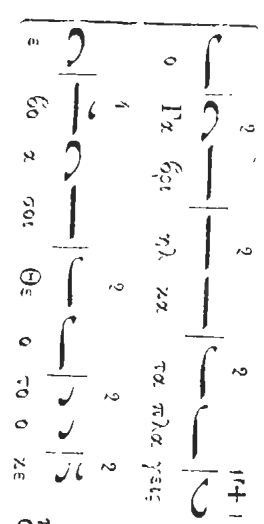
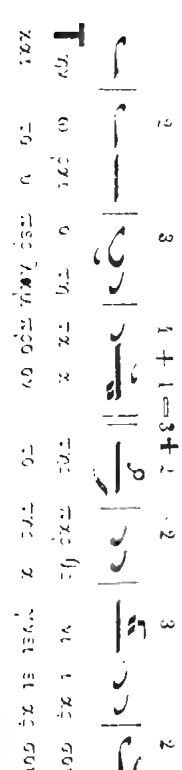
Ἀσπὶς ὅν Κἀθίστα

Α', Μετῶν δαίμονες



Β', Πυθική δαίμονες

Ἰλκος γ', η'



1 Το ἄθροισμα 3+2 υποδηλοῦν ὅτι ἡ τὸν ἡ τῆς συλλαβῆς μετὰ τῆς ἑξῆς τοῦ ἐπομένου κώλυον τῆς αὐτῆς ἐκτέλει· τὴν ἔχονται ὡς δύο πόδες, ὧν ὁ μὲν πρότερος, ὁ δὲ δεύτερος.

[illegible]

Ἄσκησον Πρόφρονον

A'. Μετρική διαίρεση

[illegible]

Β. 'Ρυθμικὴ διαίρεσις.

ΠΡΟΣΧΕΔΙΟΝ

[illegible][illegible]

2 2 2+1 2 3

α γαλ λι α μα των ε πι γης αν

ὅπου πᾶν
χρᾶται
αὐτοῦ
στὰ
ἑὶ
αὐ
αὐτὸν

2 2 4 2 2

τῆς παρὰ θεοῦ σωθῶσιν ἡ ψυχὴ τῶν εἰς

3 *

Ἰσοδύμιον Σοῦ Ἀγίου

Δ'. Μετρική ὀρατικότητα

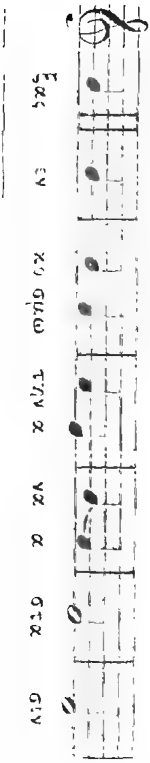
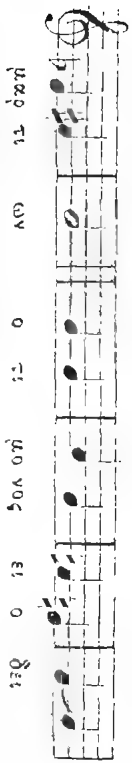
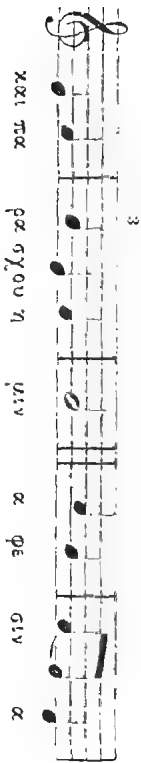
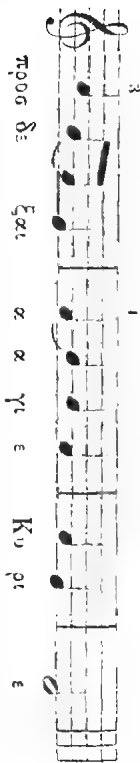
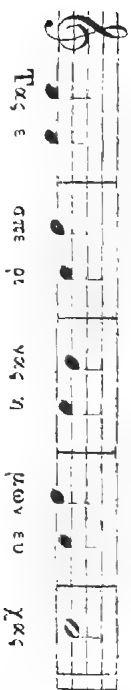
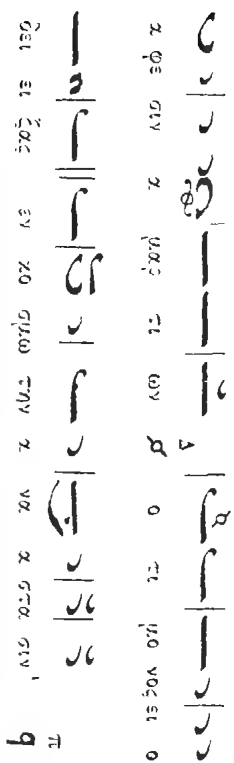
[illegible]

Β'. Πυθυκὴ ἀντίεστις

α β γ δ ϵ ζ η θ ι κ λ μ ν ξ \omicron π ρ σ τ υ ϕ χ ψ ω α

[illegible]

Ἐν τῇ ἀφῇ σήμερον τὸ μέτρον εἶναι — — οὐχὶ δὲ — — διορί-
σθεὶς δόξτωλος τίθεται ἐν τῇ αὐτῇ κόλῳ. Κατ' ἐπερωτῶν δὲ τῆς ἀφῆς
ταύτης ἐπαράλυσεν καὶ τὸ μέτρον ἀναλόγως ἐκ τοῦ μέτρον εἰσάγωντες
ἐν πυλῶν, τοσοῦτον μᾶλλον ὅσω τὴν εἰσάγειαν τῶν ἐν ταύτῃ εὐρύκειν
δεδορυμένην καὶ ὑπ' ἀφῆς αἰσίου γυμνασίου.



1. Εν τῇ γλώσσῃ ὁ θεὸς ἡμετέρος ἐστὶν ὁ πνεύματι συνεκκλιθεὶς ἡμετέρον.

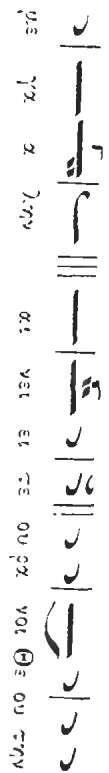
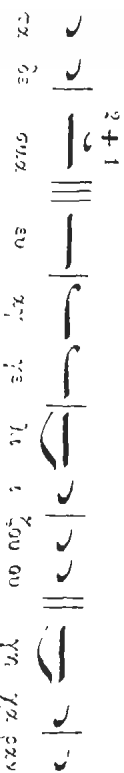
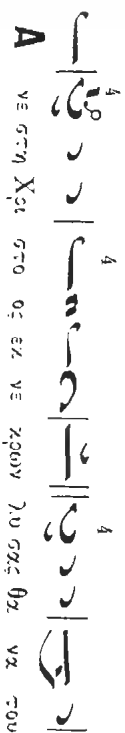
ᾠδα 10ον Ἀναστάσιμον

Α'. Μετὸν διαιρέως



Β'. Πνευματικὴ διαιρέως

Ἦχος βαρυὸς ἦν



μου ου γη χα ραν με γα α λην

α νει ει ται ου ρα νοι θε

ου την ο ξαν

Ἄσμα 11ον. Ἐνάντη ὄθι τοῦ Παύλου

A. Μετοκί διαφωτίς

α'

β'

γ'

B. Ὑψέμνη διαφωτίς

Ἰηχος α'. 9

φω τι ζου φω τι ι ι ζου η νε α ι ε ρου

α λην η ηζ οζ α Ku ει ι ου ε πι σε α

νε τει λε 9 χο ρου ε νυν και α γα αλ λου Σι

ων ου υ δε α γνη η η η τσερ που θε ο το ο

2+1

λε εν τη ε νερ σετ του το ο κμου ου Σου 9

φω τι ζου φω τι ι ι ζου η

νε α ι ε ρου σα λην η γαρ δο ξα Ku

οι ι ου ε πι σε α νε τει λε

χο ρου ε νυν και α γα αλ λου Σι ων

ου υ δε α γνη η η η τσερ που θε ο

Ἀστυ 12ον.
Α'. Μερικὴ διαίρεσις

B'. Πυθμική διαίρεσις

 Δ $\text{H}_{\text{XOS}}^{\circ}$. ٢٧٠

— 83 —

Τὸ παναρχαῖον τοῦτο μελῶδες ἔχουεν παρὰθείσει ἐνταῦθα
ἐνεκα τῆς μεγάλης αὐτοῦ σπουδαίτης πολὺ πρᾶγματα
θευκρινίζοντος ὡς πρὸς τὸν θυμὸν ἐν αὐτῷ δηλ. ἀνευρίσκωμεν
τελείως διατετηρημένον λογαριδικὸν γυθμικὸν κῶλον μὲ πέντας
τοὺς πόδας αὐτοῦ προσωδιακοῦς, οἷον μάτην εἴχουεν Ἰητήσκει
ἐν δῶλοις τροπαίοις περιλαμβάνουσιν ὡς ἐπὶ τῷ πλαῖστον κῶλα
λογαριδικὰ μιτὰ. Ἦνιν δὲ τὸ κῶλον ὡς ἔστιν ἡμᾶς οὕτως
(— — — — —), ἥτοι τετραποδία λογαριδικῇ
(γλυκύνειον) καταληκτικῇ, ἃς ἀνακαρδύσει, τὸ ὅποιον
τὸν μὲν δάκτυλον ἔχει προσωδιακὸν τετρασημῶν (σάσσον η),
τοὺς ἐπομένους δὺο τροχαίους προσωδιακοὺς τρισημῶς
(μα ας υ ι | ε ε Θ ε | ου), τὸν δὲ τελευταῖον κατα-
ληκτικὸν τροχαῖον δισημῶν ἐλλειπούσης τῆς ἄρσεως. Ἡ λοιπὴ
κῶλα ἐξηγητέοντα εὐκόλως. Κρίνομεν δὲ τὸ τοιοῦτον παρὰ-
δειγμα τοσοῦτω μᾶλλον πολύτημον ὅση οὐ μόνον ξένοι σοφοὶ
ἀλλὰ καὶ τινες τῶν ἡμετέρων μουσικῶν παρελκόμενοι ἐκ τῆς ἐν
τῇ εὐρωπαικῇ μουσικῇ ἑπικρατοῦσης ἰσοποδίας νομίζουσιν
ἑτεροσημῶν ἦτοι δισημῶν, τρισημῶν καὶ τετρασημῶν ἀναμῖξ.
ἐν τοῖς ὅμοις καὶ τὸ κῶλον τοῦτο καὶ τὰ σῶζόμενα παλαιὰ
ἐλληνικὰ ᾄσματα ἁποδεικνύουσιν ὅλως τὸ ἐναντίον ὅτι δηλ. ἐν

Ταῦτα λέγοντες ἐλθόμεν πρὸς τὸν ὅτι τὰ νεωτέρως διασκευῶν τῶν
παλαιῶν τούτων, ἐν αἷς ὁ δάκτυλος ἐξισοῦται μετὰ τρισημῶν τροχαῖον ἡμ-

πρόπου, τοῦ Πλάτωνος κτλ. παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἡμῶν προ- γόνοις. Ἐκ τῶν λοιπῶν ἐκκλησιαστικῶν ἄσμετων τῶν συντε- θεμένων καθ' ὅμοιον τρόπον παραθέτομεν ἐνταῦθα τὸ ἕξῃς·

Ἄσμα 14ον

Ἦχος πλ. ῥη πα

Ne ε Δυ υ νχ α υι ις ο ο ο ο

στοι οι οι οι οι οι οι οι ει εις Χοι

στο ο ον ε ε ε ε ε ε ε ε

α α πτι ε εχ πτι σθ η τε ε ε ε

ε ε Χοι στο ο ο ο ο ο ο ο ον

ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε

υ υ σα α σθε ε ε ε ε ε ε ε

α α α α λ η η λου ου ου ου ου ου α

ᾠδα ἑξῆς "Ὑμνος εἰς τὴν Καλλιόπην

A. Μετρητὴ διαίθετος

α. — — — — —

β. — — — — —

γ. — — — — —

δ. — — — — —

B. Ρυθμικὴ διαίθετος — — — — —

Ἐκ τοῦ Βου

A εἰ ὁ εἰς μου σα μοι φι λη μοι παρ ὁ εἰ

μης κα παρ γου δλ ου εη ὁ εἰ το ων κα καλ σε

ων ε μαρ ορε νχ ας ὁο νει ει το ω καλ λι ο

παι α σο φα μου σων παρ κα θχ γε τι παρ πων q

και σο ρε μι σθο ὁο πα Αχ παρ γο νει Δη λι

ε και τι αν q ευ με νει εις πα ρε παρ μοι

Τὸ ἄσμα τοῦτο εἶνε προσωδιακόν· αἱ μαχαίαι ὅμως αὐτοῦ τοσοῦτον συγχά συμπιπτουσι μετὰ τὰς τετυνησμένας συλλαβάς, ὥστε δυναμέμεθα νὰ τὸ ἐκλάβωμεν καὶ ὡς τονιστικόν τοῦτο δὲ συμβαίνει διότι ὁ ποιητὴς αὐτοῦ Διονύσιος, ὁ πρῶτός τερος, τὸν ὁποῖόν τινες ταυτίζουσι μετὰ Διονόσιον τὸν Ἀλικαρνασσέα· ἔφη κατὰ τὸν αἰῶνα τῶν Ἀντωνίων (2ος αἰὼν μ. Χ.), ὅτε ἡ μὲν προσῳδία εἶχεν ἐκλείψει ἀπὸ τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης, οἱ λόγοι οὕτως ποιηταὶ ἐξηκολούθουν νὰ στιχομυθώσιν ἐπὶ τῇ βάρσει αὐτῆς ὑφιστάμενοι ὅμως ἀσυναρτησθῆταί πως καὶ τὴν ἐπήγειαν τοῦ τόνου ἐκνευικηκόςτος ἦδη ἐν τῇ ζῳσῇ γλώσσῃ. Τοῦ ἄσματος πολλάκι φέρονται διασκευαί. ὡς ἡνίχθημεν καὶ ἐν σημειώσει τοῦ 12ου ἄσματος· ἡμεῖς ὅμως προετιμήσαμεν τὴν γραφὴν ταύτην καινοτομήσαντες ὀλίγον τι κατὰ τοῦτο, ὅτι διεστειλάμεν οὐ μόνον τοὺς πύδας, ἀλλὰ καὶ τὰ κῶλα καὶ τὰς περιόδους μετὰ διπλάζας καὶ τριπλάζας διαστολάς. Περὶ τῶν καταληξέων τῶν δύο πρώτων ἱαμεικίων τετραμέτρων, περὶ ὧν ἐκείμεν λόγον καὶ ἐν τοῖς προλεγομένοις εἶδε ἄσμα 17ον.

Ἄσμα 16ον (Δημῳδες)

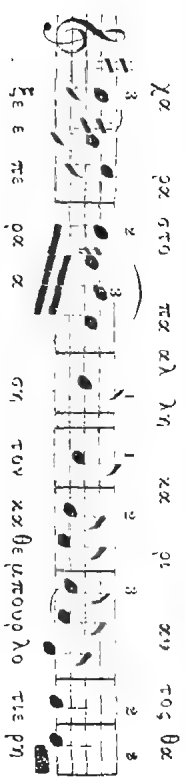
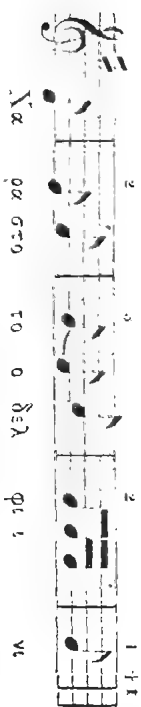
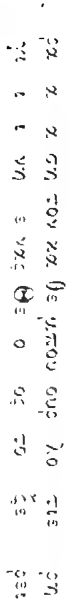
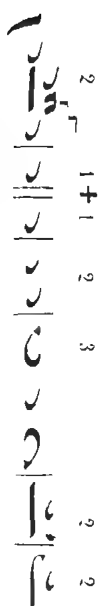
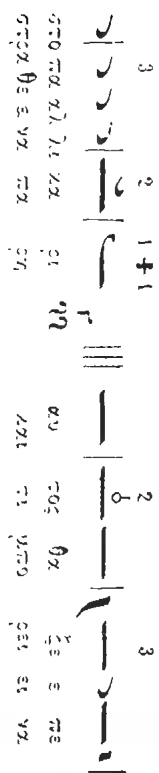
(Ἐκ τοῦ πρώτου κομμοδύλλου «Κασσιὰν Γλαυπηρή»)

Α'. Μετρικὴ διαίρεσις

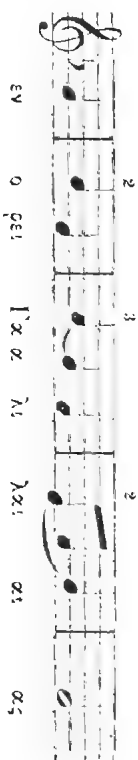
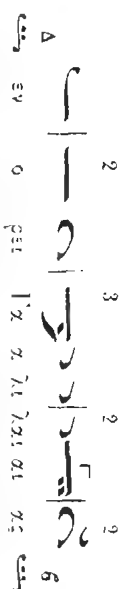
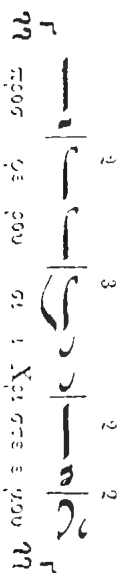
— — — — — (ὁκτάκις ἐπαναλαμβανόμενον τὸ αὐτό)

Β'. Ψυθμικὴ διαίρεσις

Ἦχος α'. ἐκ τοῦ Πηχ



Κατὰ τὸ μέτρον τὸ ὅσμημα τοῦτο εἶνε ἱεραμεικός δισημῶς κατὰ
 ληξινικῶς (ἀνακαρτέοντες), κατὰ δὲ τὸν ρυθμὸν περιλαμβανόμε-
 νον ἀθροίσματα, διότι ὁ πρῶτος αὐτῶν ἱερέων εἶνε δισημῶς
 ὁ δὲ δεύτερος τρισημῶς προσωδιακός (αἱ δύο τελευ-
 ταῖαι δισημοὶ μακροὶ ἀποτελοῦσι τὴν κατὰ ληξίν). Περὶ ὧν
 ὁμοία ρυθμικῶς ἀθροίσματα εἰναι τῆς ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς.



Ἀξιοσημείωτος πρὸς τοῦτους εἶνε ἡ μελωδικὴ συνθεσις τοῦ
 ὁσιου πατριάρχου κατὰ τὸ δὲ κακοταχέως ἀμετάθετον σύ-
 στημα τῶν παλαιῶν ἱεραρχῶν, καθότι ἐν τῷ αὐτῷ ὅσμηματι
 συμπεριλαμβάνονται καὶ ὁ ἴσος (si) καὶ ὁ ἴσος φωνητικός (si) ἡ, ἵνα
 ὁμοιωσώμεν μὲ τὴν γλῶσσαν τῶν παλαιῶν καὶ ἡ τρισημῶς
 μένων (ἴσος) καὶ ἡ τρισημῶς δισημῶς μένων (ἴσος φωνητικός). Τοῦτο ἀλλὰ
 τε εἶνε συνθετικὸν καὶ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ Μουσικῇ.

Ἄσμα 17ον Δημιουργῶν

Προμνήθη δημιουργῶν

Ἄσμα 17ον Δημιουργῶν



ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Και ἡ μὲν παροῦσα πραγματεία λόγῳ τῆς στενότητος τῶν ὁρίων τῆς διαλαμβάνει τὰς γενικωτάτας μόνον μετρικὰς καὶ ρυθμικὰς ἀρχὰς καθ' ἃς εἶνε πεποιημένα τὰ ἐκκλησιαστικά τροπάρια δὲν δυνάμεθα ὅμως νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι τὸ ὑπὸ συζήτησιν θέμα τοῦ ρυθμοῦ εἶνε ἀσοσχερῶς ἐξηντλημένον διὰ τῶν ἐκτεθέντων· ὑπάρχουσι δηλ. καὶ ἔτι ἐὰν τινα δευτερεύοντα σημεῖα, τὰ ὅποια ὁπωδιήποτε ἔχουσιν ἀνύγκην ἀναλύσεως καὶ ἐξακριώσεως, ὥς τὸ περὶ συνθέσεως κώλων, λίαν διαβατιστικόν, τὸ περὶ τῆς σχέσεως τῶν προτύπων τροπαρίων (εἰρηῶν, προσομοίων, καθισμάτων κτλ.) πρὸς τὰ καθ' ὑπόδειγμα αὐτῶν πεποιημένα, θέμα λίαν τῇ ἀληθείᾳ ἐκτεταμένον καὶ ἀτελέστατα γνωστόν, τὸ περὶ περιόδων εἰδικώτερον, τὸ περὶ συνθέσεως τροπαρίων κτλ. Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὸ πρῶτον, ἂν καὶ εἴχομεν τὴν ὕλην ἐποίησιν δὲν ἐστάθῃ δυνατόν νὰ περιλάβωμεν αὐτὴν ἐν τῇ παρούσῃ ἐκδόσει ἔνεκα πολλῶν λόγων· ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὰ ἐπίλοιπα ἐλαττεῖται ἐπαρκoὺς χρόνου καὶ τῶν ὀχρητικῶν βοηθητικῶν συγγραμμάτων (ιδίως τῶν ξένων) δὲν εἴχομεν πεπερασμένως τὰς ἡμετέρας μελέτας· ἐλπίζομεν ὅμως ὅτι ἐν τῷ μέλλοντι θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἀναπληρωθῶμεν καὶ τὰ κενὰ ταῦτα, νὰ τραπῶμεν δὲ ἐπὶ τὴν ἐρευναν καὶ ἐξακρίβωσιν καὶ ἐτέρον κἀδὼν Ἑκκλ. Μουσικῆς.

Ἀλλ' ἡ παροῦσα πραγματεία καίπερ περιλαμβάνουσα πλήρη πῶς ἐκθεσιν τῶν γενικωτάτων ρυθμικῶν κανόνων τῆς Ἑκκλ. Μουσικῆς δὲν πιστεύομεν ἐν τούτοις ὅτι αὐτὴ

καὶ μόνον εἶνε ἐπαρκὴς ὥπως διαδῶσῃ καὶ παγίωσῃ ἀρχὰς τὸ πρῶτον ἥδη ἐκτιθεμένας ἐν πλήρει συστήματι. Ἵνα δὲ εἰς τὸ εἶναι τοῦτάχριστον οἱ μαθητευόμενοι ἐν τῇ Ἐκκλ. Μουσικῇ παρὰ τῇ ἄλλῃ ἐμπειρικῇ (πρέπει νὰ ἐννοηθῇ καλῶς τοῦτο) καὶ νηπιῶδει μουσικῇ θεωρίᾳ, τὴν ὁποίαν ἥδη διδάσκονται, λαμβάνωσι μεθοδικὰς καὶ συνεκτικὰς νὰς γνώσεις περὶ τῶν μέτρων καὶ τοῦ ρυθμοῦ τῶν ἐκκλ. τροπαίων ἀνάγκη κατὰ τὴν ἡμετέραν ταπεινὴν γνῶσιν νὰ γίνωσι καὶ τὰ ἐπόμενα α'. νὰ ἐκδοθῇ εἰρηθόδον ἐγχειρίδιον Ὑψικτικῆς ἐξηγουμένης εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ ᾠσματα τοιοῦτόν τι πόνημα δεόν νὰ εἶναι διηρημένον εἰς δύο μέρη. εἰς Μετρικὴν διαλαμβάνουσιν περὶ τῶν μέτρων τῶν τροπαίων καὶ εἰς κυρίως Ὑψικτικὴν διαλαμβάνουσιν περὶ τοῦ ρυθμοῦ τῶν ἐκκλ. ᾠμάτων β'. νὰ ἐκδοθῇ εἰρηθόλογιον καὶ σύντομον ἀναστασιματῶν (ἐν τῷ γε παρόντι) περιέχοντα πάντα τὰ ἀνήκοντα εἰς ἐκάτερον τῶν βιβλίων τούτων τροπάγια ὑψιχορῶν μένα κατὰ πόδας, κῶδα καὶ περιόδους γ'. νὰ εἰσαχθῇ τὸ σχετικὸν μάθημα εἰς τὰς μουσικὰς σχολὰς καὶ νὰ καθιερωθῇ ὡς ἀπαραίτητον εἰς πάντα μαθητευόμενον ἐν τῇ Ἐκκλ. Μουσικῇ.

Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὰ δύο πρῶτα θὰ προσπαθῶμεν νὰ παρασχῶμεν ἡμᾶς αὐτοὶς χροσίμους εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν τέχνην, τὸ τρίτον ὅμως ἐξήρτηται ἐκ τῆς προαίρεσως τῶν κ. κ. μουσικοδιδασκάλων.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΑΡΜΟΝΗΤΩΝ

(C) —

Οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει

† Ὁ Σφόδρης Βασιλείος 2. † ὁ Παμφίλου Μελετηνός 2, † ὁ Στάθης Μιχαήλ, ὁ Μ. Σύγγελος Νικολάου, Ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος Παπαδόπουλος ἐπόπτης τῶν Σχολῶν. Δοκὸς Μανωλάκογλου, Ἀρχιμανδρίτης Παπαθεοδόπουλος Μαντζουράνης, Ἀρχιμανδρίτης Ἀντώνιος Ἀντωνίτης, Νηλεὺς Καραγάθης 4, Μάκρος Πλούργης, γλύπτης. Ἰωάννης Βασιλειάδης α'. ψάλτης Μ. Ρεῦματος, Ἀλέξανδρος Μειντζιδής, Γεωργιος Μειντζιδής, Δημήτριος Κυφιώτης. Νικολάου Βλαχάπουλος, Γεώργιος Τσιφλίδης ἱεροδίακονος 2. Ἰωάννης Μάκρος ἱεροδίακονος, Ἀρχιμανδρίτης Μιχαήλ Ψερός, Δημ. Βουτσινῆς Γεωργ. Δογριδής, Θωμάς Ἀποστολίδης, Ἰάκωβος Νεοπλῶτης α'. δομῆτικος τῆς Μ. Ἐκκλησίας, Φώτιος Παπαδόπουλος α'. ψάλτης τοῦ Ἀγιοταφικοῦ Μετοχίου, ὁ Μ. Πρωτεύεινος Γ. Παπαδόπουλος 2, Κύριας Τζαννόπουλος, Σωκράτης Παπαδόπουλος, Χ. Ἀντωνιάδης, Βασ. Ἀγγελίδης, Αἰζαρος Χαλεπλόγλου, Πύργιος Ακρωτίτης, Ἀνδρονίκος Εὐαγγελίδης, Ἰωάννης Βασιλακογλου ἱεροδίακονος, Ἥλίας Περαιόπουλος. Σπυρίδων Βουζιόπουλος, Ἀργύριος Κοκκινάκης α'. ψάλτης Ἀγ. Δημητρίου Εὐλοπότης 2, Ἰωάννης Δούκας, Μιχαήλ Ἀθανασίου, Νικολάος Βραστανίδης, Δημ. Βασιλίδης ἱεροψάλτης.

Εὐλαχία Ἀδάς, διευθύντρια τοῦ Ζαπείου, Ἐλένη Σπυρίδων, ὑποδιευθύντρια, Θεοδώρα Ἀργυριῶδου, διευθύντρια τοῦ

Παθνεργαλείου Κοντοσακλίου, Μαρίνα Ι'. Ζουμπούλογίου Ειρήνη Σ'. Χ" Βασιλείου, Δωροθέα Γ. Ζουμπούλογου.

Α. Ζημάρικας, γυναικάδελφης του Ζωγράφείου, Χρ. Πανταζίδης, καθηγητής, 'Ιωάννη Βαλαδάκης καθηγητής, Ι. 'Ασπρωτής καθηγητής, 'Αλ. Αύλωνίτης ιερός, Ν. Παπαγιαννόπουλος, καθηγητής, Β. 'Ονομαζίδης, Γ. Μαρουδής, Στάθρος Βαρχαζής καθηγητής, Κωνστ. Κατόνης, ιερός, Κωνστ. Βλάσης, ιερός Παρχαδής Τσουμπάλογους ιερός, Δ. Βαλαδάκης ('Ιβράχλειον) 20.

Ι'. Ζουμπούλογους 2, Σαράντης Χ" Βασιλείου, 'Εγγμ. Παλάκας, Βελισάριος Παλάκας, Πέτρος Παλάκας, Μ. Παπαρχακής, Ν. Παρχαρχακής, 'Αγεταῖος Βυζαντινός, Εὐδόξιος Μπουσαντζόγλους, 'Αδραχμ Φωτινίδης, Χαρ. Τσουκούργλους, Στέφανος Παπαδόπουλος, Κωνσταντῖνος Κοιδάκης, Κωνστ. Παύρος, Παπαγιώτης Χ". Βασιλείου, Σπου. Τίτος.

'Ιωάννης Στόκος, Α' ψάλτης Πιργιήπου, Δεωνίδης Χαμυτζίς, Δ. Πιουρυγουνίδης, Γεοργιάκος, Μιχαήλ 'Ιορδαννίδης, Δούσανθος Μανδής, Γεοργιάκος, Μιχ. Χ. 'Ιορδαννίδης, Δ. Πιουρυγουνίδης, Γεοργιάκος, Δημ. Νιζής.

'Αλέξ. Νικολαΐδης, Γ. Δ. 'Ιωαννίδης Πέτρος Ποργόνης, Πωλύδωρος Μιχαήλοπουλος, 'Ιωάννης Δεωνίδου, Φιλοκτήτης Τσιλέντης.

Σάββας 'Παλίδης, 'Ιωάννης Κεπετσής, Βασίλειος Μανός, 'Ιωάννης Δεδαντής, Γεοργιάκης 'Εμπεριχής Σχολής, Βαεντίος Παπαδόπουλος, Δημ. Μ. Στρατόπουλος, Γεοργιάκης, 'Ιωάννης Νικολαΐδης, ιερός, 'Ιωάννης Βασιλάκος, 'Αχιλλεύς Παπαδ-Δημητρίου, Σ. Α. Ντολιόπουλος, Τ. Δ. Ευδής, Χ. Σφακλός, Γ. Παρχαμυθής, Δ. Βουτσός, Στ. Μόρθας, Μ. Δ. Μόστος, Γ. Σ. Πικνωόπουλος, Μ. Γ. Φυλακίδης.

Γ'. Μπούπας, Α' ψάλτης 'Αγ. Κυριακής Κοντοσακλίου 10. Περικλής Γ' Παπαγιαννίδης Β' ψάλτης αὐτόθι, 'Ιωάννης Γ. Παρχαπόπουλος, Α' ψάλτης 'Αγ. 'Ελεπίδος, Κωνστ. Παπαγιάννης,

Β' ψάλτης αὐτόθι, Κωνστ. Γ. Μπούπας, Ν. Συμεωνίδης, Γεώρ. 'Ανδρεάδης, Στυλ. Κάκης.

Περικλής Τίβριος, ιερός, Χρήστος Παπαδόπουλος, ιερός, Αύρηλος Σπαθάρης, δειηγός, Μιχαήλ Φακατσέλλης, ιερός, 'Αριστείδης Παπαδάκης, ιερός (Τεβή), Κίμων Εαυτόπουλος, ιερός, Χρήστος Χ". Τεργίου, 'Ευμάνουηλ Μονάχος Νικ. Σαράδος, Θεοφ. Κοντής, Κωνστ. Τεργιαντάς σχολάρχης, 'Αριστ. Μαλακίτσας ιερός, Θεμ. 'Αλημπέτης, Κωνστ. Μαλακίδης, δημοσιογράφος.

'Ιωάννης Χ". Κωνσταντής α' ψάλτης Ανδροκονίου, 'Απόστολος Μακρίδης, 'Αλέξ. Βαϊδίδης, Γεώργ. Κανοναρχόπουλος, Γεώρ. Ευστέ, Θεμ. Τεργιανδής, Χρ. Φυλακτόπουλος, Παρθενόπη Λαγυύδης (Πιρίκηπος) Δημήτριος Δεβδολίδης, Γεώργιος Φιλίδης, Γεοργιάκης, Θεόδωρος Δημητριάδης, Ρίζος Σ. Τεργιανδής α' ψάλτης Μεσαγώρου, Γεώρ. Μιχαλίσσης, Παπαχλός Τεργιανδής.

Κωνστ. Α. Παύρος Γ. Ν. Σ. Φωτινίδης, Α. Γ. 'Αντωνίδης Πέτρος Περδίδης, Κυρ. Α. Νικολαΐδης, Μενέλαος ιερός Ευδίδης, Ενωφών Κυριακού, Μιχ. Κυριακίδης, 'Αργυρανδίδης Νεόφυτος προϊστάμενος Ιιοτηρέ.

Εὐστέριος Παπαδόπουλος 2, Δημ. Κυνδωνιάτης, Νικ. Δήμου, Κυρ. Α. Γιουδής, Χρυσόστ. Γ. Γιουδής, 'Εγγμ. 'Εμμανουηλίδης, Εὐστέρ. Γ. Χ. Στεφανής, Δημ. Γ. Χριστοφιδής, Νικ. Τρίκος, Γεώρ. Γ. Χ". Στεφανή, Κωνστ. Βαφειάδης.

Γ'. Παπαδάκης, μουσικοδιδάσκαλος 2, Β. Ν. Βεγνίκος, ('Εν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ Χαλκίδος) 'Ιωάννης Νικολάου, Γεοργιάκος, Ζαφ. Παπαγιάννης, Θωμάς Χιονής, Κερασύνης, Κων. Βαλαδής, Χαρῆλ. Γιούργης, Χριστόφορος Σπυριδής, Νικ. Νικολαΐδης, Δημ. Μαυρόπουλος, Κων. Μεγγιέρης, Δημ. 'Αποστολίδης, 'Ιωάννης Παπακωνσταντῖνος, Νικηταγίδης, 'Ιωάννης Παπαγιάννης.

Οἱ ἐν Πιλαππουπόλει

† Ὁ Φιλίππουπόλεως Φώτιος ὁ, Ἀρχιεμμανόιτης Ἀνθίμος, Ἀκύπρος Μ. Ψαλτιδῆς, α' ψάλτης Ἀγ. Δημητρίου, Ἐψμ. Ι. Κεμείνης, πρωτοψάλτης Μητροπόλεως, Πλωτέριδος Θεόφιλος Καλφιδῆς, Ἀδαμ. Σιμηῆτος, Κ. Χ' Σωτηρίου, ιεροψάλτης, Οἰκονόμος Ἀργύριος, προϊστάμενος Ἁγίας Παρσακευῆς, Νικόδημος Χαβαλάμπους, ιερομύναχος, Πέτρος Χρηστιδῆς, ιεροψάλτης, Θεοδόσης Ἐλευθερίου. Πέτρος Ἰγγλέσσας. Δημ. Χ' Παναγιώτου, Ἰωρ. Παπαδόπουλος. Ιερεὺς, Γεώρ. Πολυμενίδης, Αἰκατερίνη Δημητρίου, φιλόμουςος, Στοιχάκης Κυλάωφ, Ἀχιλλεὺς Παπαδημητρίου, Σωσιανός, Σωτ. Πολυμνησιδῆς, ιεροψάλτης, Ἰβμ. Χρήστου, μουσικός, Γεώρ. Ν. Καλλιθέωνος, ιεροψάλτης, Οἰκονόμος Χαρ. Καλλίνας, Χρήστος Θεοδώρου, Ιερεὺς.

Οἱ ἐν Στενημάχῳ

Μπαχαράκης Νικολαΐδης, Θωμ. Α. Ααγγούσης, Βασ. Ααγγούσης, Δημ. Ν. Αιλιτσα, Χριστόδουλος Δημητριάδης, Ιερεὺς, Χ' Ἀθαν. Καλπατσου, Γεώρ. Καρατζῆ, Ιερεὺς, Ἀθαν. Τσόγκας, Βασιλείος Παπαϊωάννου, Ιερεὺς, Ἀκύπρος Μπουδῆς, Δημ. Κυριακού.

Οἱ ἐν Τριουμουλτζίνῃ

Θεοφάνης Βασιλείου, Μ. Παπαγιάννης, μουσικός, Γεώρ. Παπαποστόλου, Ἰωάννης Βουλιγαρέλης, Μιχ. Ι. Πετρόπουλος.

Οἱ ἐν Θεσσαλονίκῃ

Γεώργιος Ι. Σιμώτας, α' ψάλτης Ἀγ. Νικολαίου, Βασιλείος Σωτηρόπουλος, ιεροψάλτης, Παπαῖ Γεώργιος, ιεροψάλτης, Ἀν-

Ἰωρ. Θεοδώδης, Δ. Μαυροδημόπουλος, ιεροψάλτης, Γεώργιος Α. Ρούσης, Κωνστ. Βλαχόπουλος, μουσικός, Ἀντώνιος Ψύχας, ιεροψάλτης, Δημήτριος Ἰωάννου ἐκ Παλατίτσας, Γεώργιος Τεσσαρουμάκης μουσικός, Γεώργιος Εὐαγγελίδης, Γεώργ. Ααγγαζάκης ιεροψάλτης, Ἀθαν. Βλάχου ιεροψάλτης, Χρήστος Νικολαΐδης ἐξ Αἰβάτιου, Θεόδωρος Α. ἐκ Παλατίτσας, Βάγιος Χαρίλάνος ἐξ Ἀδελταχωρίου, Χρήστος Βασιλείου, Κ. Β. Κωνσταντῆς, Β. Τριουλῆς, Ἀστέριος Στεφός, Βασ. Κωνσταντίνου, Κλέαρχος Μαντζουρανῆς.

Οἱ ἐν Καθίλλῃ

Χ. Παπανικολάου ιεροψάλτης, Ἰωάννης Δημητρίου ιεροψάλτης, Μόσχος Παπαγεωργίου ἐκ Μεσσηνίας, Ἀντώνιος Βασιλείου, Οἰκονόμος Παπαχριστοδουλάς, Ἰωάννης Χρήστου ιεροψάλτης, Δημ. Ἰωάννου ιεροψάλτης, Γεώργιος Σιδερόπουλος ιεροψάλτης, Κωνστ. Α. Βαβατζάκης.

Οἱ ἐν Σηλυδρείῃ.

Ἀναστάσις Σταμούλης, Μιχ. Σταμούλης.

Οἱ ἐν Παϊδεστώ.

Ἰερμανός Σακελλαρίδης, πρωτοσύγγελλος Μητροπόλεως 10.

Οἱ ἐν Σιμόνῃ

Μισαήλ ἀρχιεμανόριτης, Ἰωάννης Παλουδάκης πρωτοψάλτης Σιμόνης 2, Γεώρ. Παπαδόπουλος λαμπαδόριος Ἀγ. Φωτεινῆς, Ἰερθεός ιερομύναχος, Γεώργιος Χριστοδουλάου ιεροδιδ-

νέλητος, Παράσκευαζ, Ι. Παλασιολόγος, Παν. Παράνης, Γ. Α. Χ' Παράσκευαζ, Θεμ. Ν. Κουλούχινδης, ιατρός, Παν. Μπεχλιόβανδης.

Οἱ ἐν Μανδραμάδῳ (Λέσβου)

Πατῆ Παφαήλ, Νικ. Χ. Γεωργίου, Πατῆ Νικολάος Καραντώνη, Εὐστάτιος Πατῆ Γιαννίκου, Γιαννίκος Χ. Εὐστατίου, Πατῆ Σύμεών.

Οἱ ἐν Ἀγιάῳ (Λέσβου)

Κουνητός Ἀμυνίτης Ε. Σ. Εὐαγγελίνου, Ίωάννης Ίωαβήδης, Γ. Κωστήδης, Δημ. Ἀλτρημαρμάκης.

Οἱ ἐν Καλλυνῇ (Λέσβου)

Νέφυντος Βαρθολαίχος, Παναγ. Μαρτίης, Παν. Βαρθολομαίου, Μιχαήλ Σακαλῆς.

Οἱ ἐν New Bedford (Massachusetts)

III. πολίτεων

Κυριακός Παλασιολόγος 2, Εὐστο. Σαντορινιός, Ἀντ. Μιχαηλάκης, Ι. Μιττέλλος, Δημ. Μ. Ἀμυμέντος ἐκ Σκιάθου, Γεώργ. Μαλουκέλλης, Μιτυληναῖος, Εὐστο. Κυριακῆς ἐξ Ἀγ. Παράνης, John L. Trait, Γ. Ι. Δουραδέλλης Ν. Βογιατζῆς ἐξ Ἀγ. Παράνης, Σωκρ. Παπαδόπουλος (Boston), Ίωάννης Γεωργίου ἐκ Κλημητιάδου Λέσβου, Εεροφών Δούκας ἐκ Καλλιανῆς Λέσβου, Γεώργιος Κωνσταντέλλης, Ίωάννης Πατρώνης.

Οἱ ἐν Βραχῇ

Γ. Χαράκοτος Οικονόμος, Γεώργ. Βασίλειος ἱερέως, Γ. Κυριακός Διάκονος, Γεώργιος Αουκῆς α'. ψάλτης, Ἀργύριος Σιμώτας

Γ. Αειβάδης, Α. Ἀερίκος, Ἐλάν Μ. Παπασταμάτιου, Ζ. Σακπέδης.

ἐν Ῥαλαζίῳ

Νικ. Μ. ... οὗλος Ρύσιος πρωτοψάλτης τῆς Ἐκκλησίας ΙΙ. Μ. Πανογιάννης ἱεροδίακονος Γ. Γιαννίκος β'. ψάλτης αὐτόθι Ν. Εὐστατιάδης ἱεροψάλτης ἐν Σουλινῇ.

Οἱ ἐν Ἀθήναις

Θ. Χανιώτης ταμία τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν 10, Διονύσιος Σφοδρῶνος, Οικονόμος Χ. Γ. Ἀποστολόπουλος, Παναγιώτ. Τζανέας, Κωνστ. Βενιζέλος, Μακάριος Μυριαβέης, Θεολόγος Μακαρώνας, Χ. Χατζόπουλος, Γεώρ. Ἀπεργῆς 2, Προδρόμος Ἀποστολίδης 2, Ἀθην. Καραυλήθρας, Ἀρ. Μοναστηριώτης (Κέρκυρα), ΙΙ. Πριονῆς (Πάτρα), Φωκίων Βράβας (Πειραιεύς), Νικόλαος Παπαϊωάννου, Νικ. Κήρυκος, Μιχ. Μελισσοπούλος, Χρ. Βλάχος, Β. Παπούλιας, Δημ. Εὐαγγελίδης 2, Κωνσταντ. Ηπιδῆς (Γεωρ. Μιτυληνῆς).

Οἱ ἐν Σύρῳ

Ι. Ρενιέρης, Οικονόμος, α' ψάλτης Κοιμήσεως. Παράσκευαζ Βουωνίδης 2, Ἀναστ. Βουτσινῆς, Θεόδ. Μανουδάκης, Παν. Σαλδοῦρας, Σοφοκλῆς Ἀγαδάρης, Μάχη Φίτζας.

Οἱ ἐν Κιτίῳ (Κορινθίας)

Ἀνδρ. Στυροπούλος α' ψάλτης, Ἀναστ. Καρααγέλης, ἑμψυχοί, Δημ. Στυροπούλος, Δημητρίδ. Θεογ. Παπατσίης, Δημητρίδ.

... 116
Πατρωνος Π. Δ. Ν.
... ... Σ. ... Π. ... Μ. ...
... ... Μ. ...

Οὐ ἐν Κορινθίῳ (ἑσθῆς)

... ... Ν. ... Κ. ...
... ... Σ. ... Χ. ...

Οὐ ἐν Αἰγυπτῷ (Κορινθίῳ)

Ἰωάννης Παπαδόπουλος, μουσικός, Τετάρτος Πατριάρχου,
... ... Ἡλίας Καντογιάννης, μουσικός (Μοῦσι).

